

**Diagnoza implementacji kompetencji kluczowych
w kontekście potrzeb, uwarunkowań lokalnych
i regionalnych oświaty
oraz rynku pracy**

**Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych
im. Franciszka Ratajczaka w Kościanie**

Opracowanie:
Alicja Kopienka
Bernard Piskorz

Kościan 2010

Copyright © by Dolnośląska Szkoła Wyższa
Wrocław 2010

SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI. Ponadregionalny program rozwijania umiejętności uczniów szkół ponadgimnazjalnych Polski centralnej i południowo – zachodniej” realizowany jest w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia: Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia

Publikacja dystrybuowana jest bezpłatnie

LIDER PROJEKTU

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie

20-209 Lublin, ul. Mełgiewska 7-9

tel./fax +48 817491777

email: Sekretariat@wsei.lublin.pl

PARTNER PROJEKTU

Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu

53-609 Wrocław, ul. Wagonowa 9

tel./fax +48 713561538

email: skk@dswe.pl

Spis treści

WSTĘP	5
I. CHARAKTERYSTYKA SZKOŁY	
1. Położenie geograficzne.....	6
2. Krótki opis bazy dydaktycznej	7
3. Charakterystyka uczniów szkoły	10
4. Główne problemy nauczycieli w kształtowaniu kompetencji kluczowych i zawodowych	22
II. KOMPETENCJE KLUCZOWE I ZAWODOWE	
1. Efekty kształcenia	24
2. Kompetencje zawodowe uczniów i absolwentów	27
3. Kompetencje kluczowe a kompetencje zawodowe.....	29
III. RYNEK PRACY	
1. Regionalny i lokalny rynek pracy w aspekcie specjalności zawodowych szkoły.....	35
2. Kompetencje kluczowe a rynek pracy	37
3. Możliwości zatrudnienia i funkcjonowanie absolwentów na lokalnym i regionalnym rynku pracy.....	39
IV. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA I UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH	
1. Prognozy demograficzne	55
2. Współpraca szkoły z zakładami pracy	56
3. Działalność szkoły na rzecz przygotowania uczniów do funkcjonowania w zmieniających się realiach rynku pracy	57
V. WNIOSKI I REKOMENDACJE.....	64

WSTĘP

Cele ogólne

Celem ogólnym niniejszego opracowania jest ocena działań szkoły w kontekście potrzeb, uwarunkowań lokalnych i regionalnych oświaty oraz rynku pracy, a także charakterystyka uwarunkowań lokalnych i regionalnych szkoły.

Określenie próby badawczej

Próbę badawczą, na której opiera się niniejsze opracowanie, oparto na reprezentantach szkoły i jej otoczenia instytucjonalnego.

1. Uczniowie z techników i szkół zawodowych poszczególnych poziomów kształcenia. W badaniu wykorzystano absolwentów.
2. Nauczyciele przedmiotów zawodowych udzielili informacji z zakresu kluczowych kompetencji uczniów i absolwentów w kontekście wymogów lokalnego oraz regionalnego rynku pracy. Dodatkowych informacji o sytuacji absolwentów na rynku pracy udzielił szkolny doradca zawodowy.
3. Przedstawiciele organu prowadzącego udzielili informacji na temat uwarunkowań kształcenia w powiecie kościańskim.
4. Lokalne i regionalne zakłady pracy. Wywiady przeprowadzone z przedstawicielami pracodawców powiatu kościańskiego dostarczyły informacji na temat oczekiwań pod kątem przygotowania absolwentów do roli pracownika.
5. Kierownictwo placówki. Wywiady przeprowadzono również z przedstawicielami dyrekcji ZSP w Kościanie oraz kierownikiem Warsztatów i Kierownikiem Szkolenia Praktycznego.

Metody i narzędzia badawcze

W ramach niniejszego opracowania wykorzystano metody diagnozowania oparte na:

1. Analizie dokumentów. Wykorzystano przede wszystkim zapisy raportów dotyczących rynku pracy i opracowań na temat zawodów deficytowych i nadwyżkowych w Wielkopolsce i powiecie kościańskim.
2. Wywiad pogłębiony. Analizie poddano zapisy wywiadów z pracodawcami oraz nauczycielami przedmiotów zawodowych w ZSP w Kościanie.
3. Analiza istniejącej sytuacji szkoły została oparta na wynikach raportów dotyczących rynku pracy w Wielkopolsce oraz informacji od organu prowadzącego.

4. Analiza uwarunkowań środowiskowych szkoły została oparta na wynikach badań lokalnego rynku pracy, zamieszczonych w raportach Powiatowego Urzędu Pracy w Kościanie i opracowaniach firm zewnętrznych.

Autorami niniejszego opracowania są:

Alicja Kopienka – mgr pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej; ukończone studia podyplomowe w zakresie doradztwa zawodowego. Doradca zawodowy zatrudniony w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie.

Bernard Piskorz – mgr socjologii, specjalność: badanie rynku i opinii społecznej; ukończone studia podyplomowe w zakresie pozyskiwania funduszy Unii Europejskiej. Pracownik Wydziału Inwestycji i Funduszy Pomocowych Starostwa Powiatowego w Kościanie.

I. CHARAKTERYSTYKA SZKOŁY

1. Położenie geograficzne

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Franciszka Ratajczaka to szkoła ponadgimnazjalna zlokalizowana w Kościanie przy ul. Wielichowskiej 43a. Organem prowadzącym Szkoły jest Starostwo Powiatowe w Kościanie.

Kościan to miasto i gmina w województwie wielkopolskim, w powiecie kościańskim. W latach 1975–1998 miasto administracyjnie należało do województwa leszczyńskiego. Według danych GUS z 30 czerwca 2009 miasto liczyło 24 059 mieszkańców.

Powiat kościański położony jest w południowo-zachodniej części województwa Wielkopolskiego. Jest jednym z 35 wielkopolskich powiatów, tworzą go miasto Kościan, gmina Kościan, miasto i gmina Czempień, miasto i gmina Krzywiń oraz miasto i gmina Śmigiel. Powiat kościański graniczy: od północy z powiatem poznańskim ziemskim, od wschodu z powiatem śremskim, od południa z powiatami: gostyńskim i leszczyńskim ziemskim, od zachodu z powiatami wolsztyńskim i grodziskim. Siedzibą samorządowych władz miejskich, gminnych oraz powiatowych jest miasto Kościan, położone w centrum powiatu nad rzeką Obrą.

Przez obszar powiatu kościańskiego przebiegają ważne tranzytowe arterie komunikacyjne w kierunku północ–południe: droga krajowa nr 5 Świecie – Bydgoszcz – Gniezno – Poznań – Kościan – Leszno – Wrocław – granica z Republiką Czeską (dawne przejście graniczne Lubawka – Kralovec), droga wojewódzka nr 308: Nowy Tomyśl – Grodzisk Wielkopolski – Kościan – Kunowo oraz linie kolejowe: Kościan

–Wrocław – Przemysł (najdłuższe połączenie bezpośrednie); Kościan – Poznań – Bydgoszcz – Gdynia oraz Kościan – Poznań – Suwałki.

Kościan pełni rolę ośrodka regionalnego, wielofunkcyjnego, miejsko-gminnego o pełnym zakresie usług. Koncentruje funkcję mieszkaniową i przemysłową. Współtworzy system uzupełniający i organizujący życie społeczne, polityczne, kulturalne oraz gospodarcze swojego regionu. Leży na obszarach korzystnych do lokalizacji przemysłu przetwórstwa rolno-spożywczego i rozwoju wiejskiej sieci osadniczej oraz umacniania funkcji obsługi rolnictwa. Otaczają je obszary preferowane do rozwoju intensywnego rolnictwa.

Podstawową funkcją powiatu kościańskiego jest produkcja rolna. Funkcja przemysłowa koncentruje się w mieście Kościan. Na pozostałym terenie powiatu znajdują się stosunkowo nieliczne zakłady przemysłowe¹.

Na obszarze powiatu kościańskiego funkcjonuje rozbudowana sieć szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych. W powiecie działają cztery licea ogólnokształcące, z których dwa znajdują się w Kościanie, jedno w Krzywiniu i jedno w Śmiglu. W Nietążkowie młodzież może kształcić się w liceum ekonomicznym, handlowym, profilowanym, technikum hodowli koni i technikum rolniczym oraz w szkole zasadniczej i technikum rolniczym dla dorosłych. W kościańskim Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych istnieje możliwość kształcenia się w liceum ogólnokształcącym, ekonomicznym, zawodowym i profilowanym oraz w technikum mechanicznym, ekonomicznym i zasadniczej szkole zawodowej. Dodatkowo atrakcyjność oferty edukacyjnej świadczonej na terenie powiatu podnosi Zespół Szkół im. Marii Konopnickiej dla dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Istotne znaczenie miało utworzenie Kolegium Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Dzięki temu młodzież z powiatu kościańskiego ma możliwość kontynuowania nauki na studiach wyższych.

2. Krótki opis bazy dydaktycznej

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie składa się z budynku dydaktycznego przy ul. Wielichowskiej 43, oddanego do użytku we wrześniu 1967 r., oraz Warsztatów Szkolnych zlokalizowanych przy ul. Młyńskiej 5. Warsztaty są częścią szkoły od listopada 1990 r., kiedy Kuratorium Oświaty i Wychowania w Lesznie zakupiło obiekt przy ul. Młyńskiej w Kościanie i przekazało go Zespołowi Szkół Zawodowych w Kościanie.

W budynku przy ul. Wielichowskiej mieszczą się 33 sale lekcyjne, w tym czytelnia, biblioteka oraz 3 sale o charakterze sportowo-rekreacyjnym. Warsztaty szkolne obejmują 4 sale lekcyjne, w tym 1 komputerową i 1 pracownię samochodową.

¹ Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Kościańskiego na Lata 2004–2013, Kościan 2007 r. s. 5–6.

W warsztatach prowadzone są zajęcia praktyczne w zawodach ślusarz oraz monter instalacji sanitarnych. Ponadto warsztaty świadczą usługi w branżach: metalowej: spawanie drobnych konstrukcji stalowych, obróbka skrawaniem, prace spawalnicze oraz elektrycznej: naprawa, wymiana i uzupełnienie instalacji elektrycznych.

Zadaniem warsztatów jest działalność o charakterze szkoleniowo-produkcyjnym, w połączeniu dydaktyką zawodową i procesem wychowawczym kształconej młodzieży. Dzięki współpracy z zakładami produkcyjnymi warsztaty otrzymują także bezpłatnie materiały szkoleniowe i pomoce dydaktyczne.

Zajęcia praktyczne realizowane są na podstawie właściwych dla danych zawodów i specjalności programów nauczania, co przekłada się bezpośrednio na umiejętności absolwentów. Programy nauczania zajęć praktycznych realizowane są w procesie zorganizowanej produkcji wyrobów przemysłowych i usług, część z nich realizowana jest w formie ćwiczeń i pokazów.

Warsztaty dysponują:

- półautomatami spawalniczymi MAG – szt. 2;
- spawarkami elektrycznymi – szt. 3;
- palnikiem acetylenowo-tlenowym – szt. 1;
- tokarkami – szt. 7;
- frezarką pionową – szt. 1;
- frezarką poziomą – szt. 2;
- nożycami elektrycznymi do cięcia kształtowników i blachy – szt. 1;
- wiertarką słupową – szt. 1;
- wiertarką promieniową – szt. 2;
- wiertarką stołową – szt. 4;
- stołami ślusarskimi – szt. 9.

Wśród najpilniejszych potrzeb warsztatów w zakresie doposażenia jest zakup następujących pozycji:

1. Urządzenie spawalnicze MIG – MAG OrigoMig C250 3 ph – 1 szt.;
2. Zestaw do cięcia i spawania gazowego (palnik uniwersalny, reduktor tlenowy, reduktor acetylenowy, bezpieczniki i węże) – 1 komplet.;
3. Urządzenie spawalnicze TIG – JLT Welder Fantasy Pro TIG AC/DC 210 – 1 szt.;
4. Przyłbica samościemniająca ECLIPSE (GCE) – 2 szt.;
5. Przyłbica spawalnicza POS-20 – 2 szt.

W roku 2008 Starostwo Powiatowe w Kościanie zleciło opracowanie koncepcji architektonicznej przebudowy istniejących warsztatów Zespołu Szkół Zawodowych przy ul. Młyńskiej na centrum kształcenia praktycznego. Projekt obejmuje przebudowę kompleksu budynków na parterze oraz piętrze wraz z zagospodarowaniem terenu. W rezultacie istniejąca powierzchnia 1486,65 m² zostanie przebudowana i wzbogacona o 290,10 m². W efekcie powierzchnia warsztatów obejmować będzie 1776,75 m².

W centrum kształcenia praktycznego znajdują się pomieszczenia dydaktyczno-wykładowe, naukowo-badawcze, pracownie komputerowe, sale do praktycznej nauki zawodu biblioteka wraz z czytelnią oraz niezbędne zaplecze administracyjne i szatniowo-wejściowe.

1. Pracowni komputerowej z zapleczem. Pomieszczenie będzie służyć do nauki rysunku zawodowego i technicznego, kursów grafiki komputerowej, oprogramowania Microsoft Office.

Obecne wyposażenie: 15 stanowisk uczniowskich + stanowisko nauczyciela wyposażonych w licencję Microsoft Office Pro, Autodesk Cad Inventor ver. 9; Corel Draw Suite 12, 2 skanery A4. Pracownia posiada dostęp do Internetu przez modem ADSL. Wyposażenie wymagane: MTS – symulator CNC/CAD/CAM, program CircuitMaker, słuchawki z mikrofonem – 16 sz., aparat cyfrowy, meblowanie.

2. Pracowni do pracy w małych grupach (15–16 osób) – zajęcia z metrologii i sporządzanie dokumentacji technicznej. Planowane wyposażenie: tablica interaktywna FX 77, meblowanie, stanowisko komputerowe z dostępem do Internetu stoliki i krzesła uczniowskie.
3. Pracownia pomiarów do nauczania modułów teoretycznych w zakresie pomiarów liniowych i kątowych z wykorzystaniem mikroskopu oraz przyrządów dźwigniowo-optycznych. Planowane wyposażenie: meblowanie, zestawy komputerowe – 5 szt.
4. Pracownia automatyki, robotyki, mechatroniki technik informatycznych:
 - dział robotyki; planowane wyposażenie: Robot typu Scorbot ER-4u z programem RoboCell Kawasaki,
 - dział mechatroniki; planowane wyposażenie: Tock Automatyka – Pneuline. PLC Line Sensorline,
 - dział technik informatycznych; 16 stolików i stół nauczyciela Matlab+Simulink licencja Classroom 10 szt.; 5 zestawów komputerowych robot LEGO Mindstorms NXT oprogramowanie Wonder Ware InTouch zestaw komputerowy, ekran, projektor,

- pracownia przedsiębiorczości i techniki biurowej; 15 zestawów komputerowych WAPRO – obsługa firmy; NORMA – kosztorysowanie, licencja na 15 stanowisk komputerowych².

4 września 1996 r., w rocznicę 100-lecia szkolnictwa zawodowego w Kościanie, zostało otwarte nowo dobudowane skrzydło budynku szkolnego na ul. Wielichowskiej. Nowy obiekt znacząco wpłynął na komfort pracy grona pedagogicznego i niemal 1,5 tys. uczniów, pobierających dotychczas naukę w systemie dwuzmianowym z powodu ograniczeń 14 sal lekcyjnych starego budynku.

Nowo dobudowane skrzydło szkoły o powierzchni ponad 3000 m² wzbogaciło placówkę o 13 sal lekcyjnych. Koszt realizacji inwestycji w wysokości 1,4 mln zł w zdecydowanej większości poniosło Kuratorium Oświaty w Lesznie 3 przy wsparciu sponsorów, jak podaje wpis Kroniki Szkolnej z 1996 r.: Zakładów Urządzeń Chemicznych „Metalchem” w Kościanie, Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Kiełczewie, zakładu serwisu pojazdów „Polmozbyt” w Kościanie i Zakładów Mięśnych w Kościanie. Po modernizacji powierzchnia budynku zlokalizowanego przy ul. Wielichowskiej obejmuje powierzchnię 5373,89 m².

3. Charakterystyka uczniów szkoły

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie kształci absolwentów na poziomie technikum, liceum ogólnokształcącego oraz zasadniczej szkoły zawodowej. Według stanu na marzec 2010 r. naukę pobiera łącznie 898 uczniów.

Uczniowie szkoły na poziomie technikum mają do wyboru specjalności:

- technik mechanik – zawód umożliwia zdobycie umiejętności z organizacji i nadzoru produkcji, montażu, naprawy, konserwacji maszyn i urządzeń. Zajęcia praktyczne odbywają się w warsztatach szkolnych.
- technik ekonomista – zawód umożliwia zdobycie umiejętności z zakresu finansów i rachunkowości, zaopatrzenia, magazynowania i sprzedaży materiałów, towarów i wyrobów gotowych, prowadzenia prac biurowych oraz badań marketingowych rynku.
- technik budownictwa – zawód umożliwia zdobycie umiejętności z organizowania i prowadzenia prac budowlanych, opracowywania dokumentacji budowlanej, kierowania zespołami pracowniczymi, sprawowania nadzoru budowlanego oraz kontroli i oceny jakości wykonywanej pracy. Specjalność kształcenia uruchomiona w roku szkolnym 2009/2010.

² Brzeziński Jan; Centrum Kształcenia Praktycznego w Kościanie, Kościan 2007 r.

³ „ABC” Dziennik informacyjny województwa leszczyńskiego Nr 72 (799) 10.09–12.09.1996 r.

- technik geodeta – zawód umożliwia zdobycie umiejętności kreślenia i opisywania map, prowadzenia geodezyjnej obsługi budownictwa, zakładania i prowadzenia ewidencji gruntów i budynków, wykonywania podziału nieruchomości i gruntów. Specjalność kształcenia zostanie uruchomiona od roku szkolnego 2010/2011.
- technik gazownictwa – zawód umożliwia zdobycie kwalifikacji i kompetencji zawodowych oczekiwanych przez pracodawców szeroko pojętej branży gazowniczej i potencjalnie stanowić będzie średnią kadrę techniczną chłonnego, dynamicznie rozwijającego się sektora paliwowo-energetycznego. Specjalność kształcenia zostanie uruchomiona od roku szkolnego 2010/2011⁴.

Liceum ogólnokształcące 3-letnie – obejmuje przedmioty realizowane w zakresie rozszerzonym:

- **oddział I** – geografia, język angielski;
- **oddział II** – wiedza o społeczeństwie, język angielski.

Zasadnicza szkoła zawodowa kształci w cyklu 2-letnim i 3-letnim.

Zawody 2-letnie (teoretyczna nauka zawodu w szkole) to sprzedawca i kucharz małej gastronomii.

Zawody 3-letnie (teoretyczna nauka zawodu w szkole lub na kursach wyjazdowych) obejmuje zawody: monter instalacji i urządzeń sanitarnych, mechanik pojazdów samochodowych, ślusarz, stolarz, elektryk, piekarz, cukiernik. Praktyczna nauka zawodu w zawodzie ślusarz, monter instalacji i urządzeń sanitarnych przebiega w warsztatach szkolnych lub u pracodawcy.

Klasy wielozawodowe odbywają teoretyczną naukę zawodu na kursach wyjazdowych. Są to: fryzjer, krawiec, tapicer, murarz, malarz-tapeciarz, lakiernik, blacharz, cieśla, betoniarz-zbrojarz, rzeźnik-wędliniarz, operator pojazdów i maszyn rolniczych, dekarz, posadzkarz, monter konstrukcji budowlanych, elektromechanik pojazdów samochodowych i inne zawody zgodnie z klasyfikacją zawodów.

Charakterystyka zawodów będących w ofercie technikum ZSP w Kościanie wygląda następująco:

Technik mechanik

Jest to osoba zatrudniona w sferze produkcji oraz usług, reprezentując średni szczebel nadzoru technicznego nad pracą robotników, jest to stanowisko wspomagają-

⁴ [http://www.zsp-koscian.pl/zakładka „Kierunki kształcenia”](http://www.zsp-koscian.pl/zakladka_„Kierunki_kształcenia”) [2010.03.18].

jące pracę inżynierów lub umożliwiające samodzielnie wykonanie wyodrębnionych zadań we wszystkich obszarach działalności gospodarczej w zakresie: projektowania, wytwarzania i eksploatacji maszyn i urządzeń mechanicznych. Technik mechanik powinien umieć organizować i nadzorować produkcję maszyn i urządzeń oraz zgodnie z dokumentacją dokonać ich kontroli. W ramach kompetencji technika mechanika jest także instalowanie i uruchamianie obiektów mechanicznych, organizacja i nadzorowanie konserwacji maszyn i urządzeń a także organizacja zaopatrzenia i zbytu. Wymagania stawiane tej profesji to: zainteresowanie techniczne, wyobraźnia przestrzenna, podzielność uwagi, zrównoważenie, cierpliwość, wytrwałość, zdolność koncentracji, zamiłowanie do dokładnej pracy i porządku. Najbliższą uczelnią gdzie absolwenci tego kierunku mogą kontynuować naukę na poziomie wyższym jest Politechnika Poznańska.

Technik ekonomista

Jest to pracownik, którego zadaniem jest organizacja działalności gospodarczej, procesów pracy, prowadzenie działań marketingowych, a także ewidencja zdarzeń gospodarczych, sporządzanie sprawozdań i analiz w przedsiębiorstwie, jak również wykonywanie prac biurowych. Osoba taka znajduje zatrudnienie w biurach rachunkowych, firmach produkcyjnych, handlu i usługach, w działach marketingu, zaopatrzenia, zbytu, handlu, planowania, produkcji czy w sekretariacie. Szkoła umożliwia kształcenie w tym zawodzie przy wykorzystaniu oprogramowania finansowo-księgowego Insert GT w grupach w pracowniach wyposażonych w stanowiska komputerowe z dostępem do sieci Internet. **Po ukończeniu szkoły** absolwent otrzymuje świadectwo ukończenia szkoły, ma możliwość przystąpienia do matury i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe na tytuł Technik Ekonomista. **Jest to zawód dla osób otwartych, o dużych zdolnościach komunikatywnych, posiadających wyobraźnię, kreatywnych i zdolnych do ciągłego samodzielnego podnoszenia i uzupełniania swoich kwalifikacji. ZSP w Kościanie w ramach czteroletniego cyklu kształcenia daje uczniom możliwość realizacji praktyk zawodowych oraz uczestnictwa w wycieczkach przedmiotowych do wielu firm i instytucji.** Najbliższymi uczelniami wyższymi umożliwiającymi kształcenie na poziomie wyższym są: Wyższa Szkoła Marketingu i Zarządzania w Lesznie, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, Wyższa Szkoła Handlu i Rachunkowości w Poznaniu oraz Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu.

Technik budownictwa

Jest to pracownik do spraw organizacji i prowadzenia prac budowlanych, posiadający umiejętność opracowywania dokumentacji budowlanej oraz kierowania zespołami pracowniczymi i sprawowaniem nadzoru budowlanego. Technik budownictwa zajmuje się także kontrolą i oceną jakości wykonywanej pracy, wyrobów i usług. Technik budownictwa znajduje zatrudnienie w przedsiębiorstwach budowlanych, laboratoriach materiałów i wyrobów budowlanych, administracjach budynków, urzędach nadzoru budowlanego, urzędach administracji państwowej i samorządowej, instytucjach naukowo-badawczych, pracowniach konserwacji zabytków, biurach projektów. Jest to również zawód dający możliwości prowadzenia własnej działalności gospodarczej w zakresie świadczenia usług budowlanych. Nauka w technikum kończy się świadectwem maturalnym i kwalifikacjami zawodowymi – tytułem technika budownictwa. Realizacja 5 lat stażu pracy przy sporządzaniu projektów i odbycie rocznej praktyki na budowie umożliwia absolwentowi nabycie uprawnień opracowywania dokumentacji projektowych. Uprawnienia budowlane wymagają od technika budownictwa odbycia pięcioletniej praktyki na budowie. Najbliższą uczelnią oferującą kontynuowanie nauki na poziomie wyższym jest Politechnika Poznańska. Warto wspomnieć, że ze szkołą program nauczania współrealizują: Przedsiębiorstwo Budowlane Budomont sp. z o.o. w Kościanie, Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Kielczewie, Zakład Budowlany mgr inż. Karol Pawlak, Zakład Budowlany Paweł Trybuś oraz Zakład Ogólnobudowlany Franciszek Nowakowski.

Technik gazownictwa

Jest to nowy kierunek nauczania, który zostanie uruchomiony od roku szkolnego 2010/2011. Zgodnie z potrzebami kościańskiego rynku pracy absolwenci kierunku w zawodzie technik gazownictwa będą stanowić kadrę wyspecjalizowanych pracowników poszukiwanych w gazownictwie i sektorze paliwowo-energetycznym. Kształcenie techników gazownictwa pozwoli na przygotowanie średniej kadry technicznej o kwalifikacjach, umożliwiających zatrudnienie w Polskim Górnictwie Gazowym i Naftowym SA i przedsiębiorstwach produkcyjno-usługowych branży gazowniczej. Absolwent szkoły ma możliwość podjęcia pracy w firmach zajmujących się budową i utrzymywaniem sprawności sieci gazowych na stacjach gazowych w tłocznich i magazynach gazu, w przedsiębiorstwach montażowych instalacji gazowych, w biurach projektowych i w ramach własnej działalności gospodarczej.

Kontynuacja nauki w ramach tego kierunku jest możliwa na Politechnikach czy Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Szkoła zapewni praktyki zawodowe w ramach umów z firmami wydobywstwa i eksploatacji gazu.

Liceum ogólnokształcące

Nauka w liceum ogólnokształcącym trwa trzy lata i kończy się egzaminem maturalnym.

Po ukończeniu szkoły absolwent może podjąć naukę w szkole policealnej, szkole wyższej. Absolwent, który ukończy liceum ogólnokształcące, będzie posiadał wykształcenie średnie ogólne.

Zasadnicza szkoła zawodowa

Nauka w zasadniczej szkole zawodowej uwzględnia potrzeby rynku pracy, kształcąc w cyklu dwuletnim i trzyletnim. Cykl dwuletni obejmuje zawody: sprzedawca i kucharz małej gastronomii, natomiast trzyletni okres kształcenia przewiduje naukę w zawodach: monter instalacji i urządzeń sanitarnych, mechanik pojazdów samochodowych, ślusarz, stolarz, elektryk, piekarz, cukiernik, rzeźnik-wędliniarz.

W nowym roku szkolnym 2008/2009 szkoła uruchomiła klasy wielozawodowe przygotowujące młodzież w zawodach: fryzjer, krawiec, tapicer, murarz, malarz-tapiciarz, lakiernik, blacharz, cieśla, betoniarz-zbrojarz, operator pojazdów i maszyn rolniczych, dekarz, posadzkarz, monter konstrukcji budowlanych, elektromechanik pojazdów samochodowych i inne wykazane w klasyfikacji zawodów.

Odpowiedzią na zmniejszającą się liczbę uczniów w klasach zawodowych jest możliwość realizacji praktyk zawodowych młodzieży w zakładach pracy, przy jednoczesnym uzupełnianiu wiedzy teoretycznej na kursach organizowanych przez Ośrodki Doksztalcania Zawodowego.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Franciszka Ratajczaka, od początku funkcjonowania placówki przy ul. Wielichowskiej, opuściło około 16 tysięcy absolwentów, część z nich podjęła studia wyższe. Pozostali absolwenci kształcą się w szkołach policealnych, uzupełniających lub pracują zawodowo.

Zmiany w strukturze szkół wchodzących w skład Zespołu na przestrzeni ostatnich 5 lat prezentuje poniższa tabela nr 2.

Tabela 1.: Uczniowie szkoły w latach 2004–2010.

Typ Szkoły	Liczba uczniów w latach 2004-2008					
	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
Technikum Mechaniczne 4-letnie	82	103	98	92	74	77
Technikum Mechaniczne 5-letnie	23					
Liceum Ekonomiczne	91					
Technikum Ekonomiczne	175	232	235	227	215	188
Techniku Budowlane						31

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Franciszka Ratajczaka w Kościanie

Liceum Ogólnokształcące 4-letnie	14					
LO 3-letnie	204	180	184	178	142	118
Liceum Profilowane, w tym:	333	298	229	150	79	18
LP Kształtowanie środowiska	89	86	82	86	52	18
LP Ekonomiczno-Administracyjne	85	51	22			
LP Usługowo-Gospodarcze	86	92	90	58	27	
LP Elektrotechniczne	73	69	35	11		
Zasadnicza Szkoła Zawodowa, w tym:	355	331	326	334	389	446
Sprzedawca	63	64	65	66	62	98
Kucharz małej gastronomii	52	60	55	56	53	46
Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	26	22	22	23	18	13
Mechanik pojazdów samochodowych	40	44	54	56	64	58
Elektryk	23	9	9	16	29	30
Piekarz	46	42	28	11	8	9
Cukiernik	58	45	38	40	34	19
Stolarz	35	41	42	34	30	29
Krawiec	7					
Ślusarz				32	54	59
Rzeźnik-wędliniarz	5	4	3			
Dekarz					1	
Lakiernik					1	
Tapicer					1	
Fryzjer					15	39
Elektromechanik					1	2
Elektromechanik pojazdów samochodowych					2	3
Mechanik operator maszyn i urządzeń rolniczych					1	2
Błacharz samochodowy					2	6
Mechanik monter maszyn i urządzeń					1	2
Fotograf					2	5
Murarz					6	9
Malarz-tapeciarz					2	9
Operator obrabiarek skrawających					2	2
Cieśla					1	
Lakiernik						4
Monter sieci i urządzeń telekomunikacyjnych						1

Tapicer						1
Gimnazjum z oddziałami przysposabiającymi do pracy	35	27				
Gimnazjum dla Dorosłych	0	37	62	43		
RAZEM	1312	1208	1216	1027	978	896

Źródło: Dane Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie.

Jak widać, najliczniejszą w ciągu ostatnich czterech lat grupą uczniów w szkole średniej są ekonomiści, w dalszej kolejności uczniowie liceum ogólnokształcącego i technikum mechanicznego. Nowym kierunkiem w ofercie szkoły jest technik budownictwa. Spada popularność liceów profilowanych, które w roku szkolnym 2004/2005 liczyło najwięcej uczniów w szkole. Zasadnicza Szkoła Zawodowa od kilku lat kształci niezmiennie ciesząc się popularnością sprzedawców, kucharzy małej gastronomii, mechaników pojazdów samochodowych oraz stolarzy. Po kilku latach z powrotem zainteresowanie zaczął wzbudzać kierunek ślusarz i fryzjer. Mimo wszystko liczba uczniów, jak pokazuje powyższa tabela, wykazuje tendencję spadkową.

W roku szkolnym 2008/2009 szkołę opuściło 359 absolwentów. Szczegółowy podział obrazuje tabela nr 3.

Tabela 2.: Absolwenci szkoły w roku 2009.

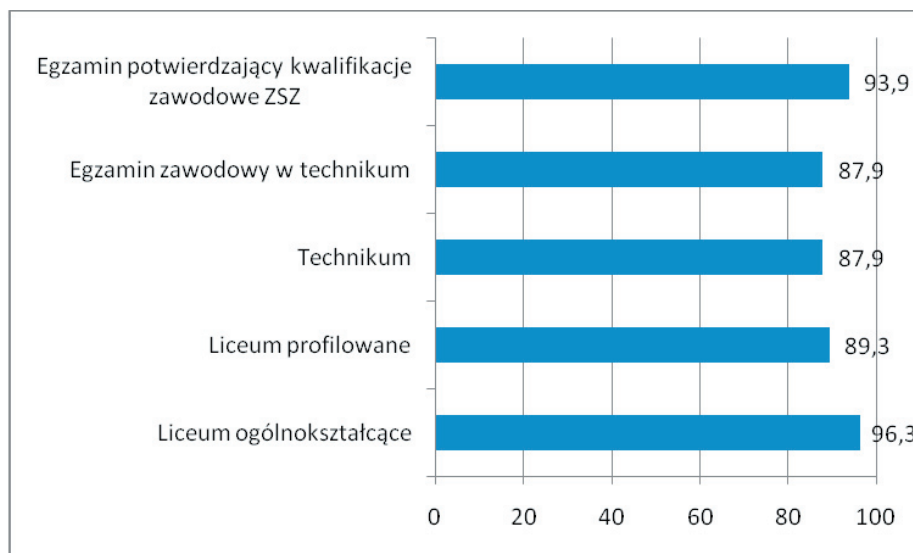
Lp.	Szkoła	Liczba uczniów
1.	Liceum Ogólnokształcące	55
2.	Liceum Profilowane	57
3.	Technikum	62
4.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	106
5.	Gimnazjum dla Dorosłych	16
	Razem	359

Źródło: Dane Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie.

Z powyżej przytoczonych danych wynika, że największą popularnością w ZSP w roku 2007 cieszyły się kierunki Zasadniczej Szkoły Zawodowej. W dalszej kolejności szkołę kończy młodzież, która wybiera kształcenie w liceum profilowanym i technikum, a następnie w liceum ogólnokształcącym, dalej gimnazjum dla dorosłych. Wprowadzenie kształcenia na poziomie ogólnym do oferty szkoły nie odebrało jej towarzyszącego od lat miana szkoły kształcącej w zawodzie.

ZSP w Kościanie charakteryzuje również wysoki poziom nauczania, co przekłada się bezpośrednio na zdawalność egzaminów maturalnych. Statystykę zdawalności matur przez uczniów przedstawia rysunek nr 2.

Rysunek 1.: Wskaźnik zdawalności matury i egzaminów zawodowych w ZSP w Kościanie w 2009 r. (dane w %).

Źródło: Dane Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie.

Najlepiej maturę w 2009 r. zdawali absolwenci liceum ogólnokształcącego, w dalszej kolejności absolwenci liceum profilowanego i technikum. Na kolejnych miejscach pod względem zdawalności uplasowali się absolwenci liceum profilowanego i technicy mechanicy.

Nauczycieli przedmiotów kluczowych: języków obcych, przedsiębiorczości, technologii informacyjnych oraz matematyki poproszono o charakterystykę uczniów pod kątem rynku pracy. Zagregowane wypowiedzi będące wynikiem wywiadów przeprowadzonych w marcu ujęto w tabeli poniżej.

Tabela 3.: Charakterystyka uczniów.

Opinie nauczycieli przedmiotu kluczowego	Silne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
Przedsiębiorczość	Uczniowie biorą udział w spotkaniach z przedsiębiorcami oraz biorą udział w wycieczkach przedmiotowych do zakładów pracy i biur pośrednictwa pracy. Uczniowie wykazują również znajomość realiów lokalnego i regionalnego rynku pracy.	Szkoła posiada ograniczone środki na wyposażenie sal lekcyjnych w pomoce naukowe, sprzęt RTV czy filmy dydaktyczne wzbogacające o nowe treści programy nauczania.	Internet jest źródłem niwelowania barier w dostępie do edukacji, ponadto istnieje możliwość zdobywania wiedzy poza granicami Polski, Konsekwencją konkurencji szkół polskich i zagranicznych jest poprawa jakości kształcenia i funkcjonowania szkół.	Ograniczone wydatki na oświatę z budżetu państwa, niska świadomość uczniów w zakresie dokonywania zmian w kształceniu zawodowym w związku z sytuacją gospodarczą.
Technologie informacyjne	Doradca zawodowy przekazuje uczniom na bieżąco informacje dotyczące rynku pracy.	Zmieniający się rynek pracy zbyt późno sygnalizuje swoje zapotrzebowanie.	Uczeń zna rynek pracy i łatwiej jest mu się z nim oswoić.	Zbyt mało jest czasu na przygotowanie absolwentów wg profilu spełniającego oczekiwania pracodawców.
Matematyka	Program nauczania jest na bieżąco dostosowywany do potrzeb rynku pracy.	Brak wiedzy na temat oczekiwań potencjalnego pracodawcy w stosunku do umiejętności pracownika.	Absolwent spełnia wymagania, jakie stawia rynek pracy.	Absolwent często nie spełnia oczekiwań potencjalnego pracodawcy.
Języki obce	Doradca zawodowy przekazuje uczniom na bieżąco informacje dotyczące rynku pracy.	Uczeń zna potrzeby rynku pracy oraz zdobywa kompetencje związane z jego potrzebami.	Uczniowie nie zdają sobie sprawy z realnych problemów dotyczących poszukiwania pracy i mają mało konkretne informacje na jego temat płynące z niuansów oczekiwań pracodawców.	Uczeń ma problemy ze znalezieniem dla siebie odpowiedniego zatrudnienia. Zbyt mało jest czasu na przygotowanie adekwatnego programu związanego ze specyfiką lokalnego rynku pracy.

W opinii nauczycieli uczniowie kończący Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie są doskonale zorientowani w potrzebach lokalnego i regionalnego rynku pracy. Znają potrzeby pracodawców, niestety, wyposażenie szkoły w środki dydaktyczne jest niewystarczające, aby wzbogacić ofertę dydaktyczną placówki o nowe treści. Szczegółowe informacje odnośnie do specyfiki zajęć absolwentów, zdaniem nauczycieli, znajdują się u pracodawców, natomiast zbyt ograniczony czas na przygotowanie adekwatnych do oczekiwań pracodawców programów powoduje iż uczeń nie do końca spełnia ich wymogi, jako niezbędne dla uzyskania zatrudnienia.

W opinii przedstawicieli dyrekcji szkoły placówka jest dobrze przygotowana pod względem informatycznym – szkoła korzysta z oprogramowania SUBIEKT, INSERT, funkcjonuje pracownia AUTOCAD, kształcąca umiejętności techniczne. W rezultacie uczeń posiada niezwykłą umiejętność wykorzystania kompetencji kluczowych w dobrej obsłudze klienta. Faktem jest, że szkoła nie ma dobrego oprogramowania komputerowego do nauki informatyki i języków obcych. Zbyt mało jest godzin praktycznych nauki dla szkolenia uczniów zgodnie z wymogami rynku pracy.

W opinii pracodawców organizujących praktyki, którym zadano analogiczne pytanie, absolwenci mają dość dobrą orientację w zakresie swoich możliwości na rynku pracy oraz oczekiwań potencjalnych pracodawców. Praktykanci poznają klientów instytucjonalnych oraz detalicznych, uczą się także obsługi kancelaryjnej i poznają pracę od strony praktycznej. Staż lub praktyka nie zawsze jednak wyczerpują zapotrzebowanie pracodawców, których zadaniem jest realizacja wytyczonego programu praktyk. Praca z uczniami daje możliwość poznania umiejętności potencjalnego kandydata.

Odpowiedzi nauczycieli przedmiotów kluczowych Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie pod kątem dostosowywania programów do potrzeb lokalnego rynku pracy będących wynikiem zapisów badań z marca 2010 r. zagregowano w poniższej tabeli nr 4⁵.

⁵ Badanie przeprowadzono poprzez wywiad pogłębiony z nauczycielami przedmiotów kluczowych.

Tabela 4.:
Kadra pedagogiczna wobec potrzeby dostosowywania programów do zmieniających się uwarunkowań środowiskowych i rynku pracy.

Opinie nauczycieli przedmiotu kluczowego	Silne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
Przedsiębiorczość	Nauczyciele biorą udział w kursach i szkoleniach związanych z przedsiębiorczością i kształtowaniem postawy przedsiębiorczości. Doradca zawodowy umożliwia wybór zawodu zgodnie z predyspozycjami ucznia na etapie poprzedzającym rozpoczęcie nauki jak i na etapie jej zakończenia.	Klasyfikacja zawodowa jest niedopasowana do realiów gospodarczych. Uczniowie kształcą się w zawodach, które nie odpowiadają klasyfikacji. Pracodawcy w sposób niewystarczający uczestniczą w opracowaniu programów kształcenia zawodowego.	Uwzględnienie w planach rozwoju szkolnictwa zawodowego odpowiedniego modelu kształcenia zawodowego i kwestii praktyki i umiejętności nauczycieli.	Niższa jakość kształcenia zawodowego w odniesieniu do kształcenia ogólnego; Znaczący spadek zainteresowania kształceniem zawodowym, zamykanie szkół zawodowych, Pomijanie aspektu dostosowywania struktury edukacji na szczeblu lokalnym do wymogów i prognoz rynku pracy.
Technologie informacyjne	Doskonalenie programów nauczania w oparciu o rynek pracy.	Pracodawcy nie przekazują informacji odnośnie swoich oczekiwań w zakresie kształcenia uczniów w szkole.	Absolwent spełnia oczekiwania rynku pracy.	Absolwent nie spełnia oczekiwań pracodawców.
Matematyka	Doradca zawodowy oraz aktualne dane statystyczne mają wpływ na kształtowanie programów nauczania pod kątem rynku pracy.	Mało jest konkretnych informacji na temat zapotrzebowania dla poszczególnych zawodów.	Uczeń zna sytuację na temat rynku pracy i bezrobocia.	Zbyt mało jest czasu na przygotowanie przeprowadzenie odpowiedniego programu.
Języki obce	Informacje o rynku pracy pozwalają na dostosowanie programu do jego potrzeb. Nauka języka zawodowego wzbogaca nauczanie programowe języków obcych.	Brak wiedzy co do konkretnych oczekiwań pracodawcy pod kątem potencjalnego pracownika.	Spełnienie wymogów wymaganych na rynku pracy.	Absolwent nie spełnia oczekiwań pracodawcy.

Z powyższych informacji wynika, że zadaniem nauczycieli atutem szkoły jest instytucja doradcy zawodowego, który pomaga ukierunkowywać uczniów pod kątem wyboru dalszej drogi zawodowej. Informacje o rynku pracy są dostępne, ale trudnością jest zbyt mały kontakt pracodawców z nauczycielami, aby jasno sprecyzować zakres kształcenia zgodnego z oczekiwaniami pracodawców. Diagnoza ich oczekiwań jest z pewnością drogą do modyfikacji programów kształcenia, natomiast istnieje ryzyko, że programy te nie zostaną zrealizowane z uwagi na brak czasu w programie nauczania na dodatkowe godziny. Z kolei brak możliwości doksztalcenia ucznia pod kątem umiejętności wymaganych przez pracodawców spowoduje marginalizację kształcenia zawodowego jako nieskutecznego.

Uczniowie mogą wybierać liceum ogólnokształcące z myślą o studiach przy braku szans na zatrudnienie po szkole zawodowej. Problemem nie jest więc ograniczona mobilność nauczycieli co do przekwalifikowania i kształcenia, lecz ograniczony kontakt pomiędzy pracodawcami i nauczycielami przedmiotów decydujących o kompetencjach kluczowych uczniów na rynku pracy.

Dyrekcja szkoły podkreśla atuty kadry pedagogicznej, która bierze udział w kursach i szkoleniach. W Lesznie oddalonym od Kościana o 30 km – dawniej siedzibie województwa leszczyńskiego sprzed reformy administracyjnej kraju z 1999 r. – mieści się Centrum Doskonalenia Nauczycieli (<http://www.cdn.leszno.pl/>) z biblioteką, doskonale wyposażoną w najnowsze pozycje naukowe. Nauczyciele posiadają świadomość zmieniającego się rynku pracy oraz konieczności kształcenia ustawicznego, co powoduje, że mogą poszerzać swoją wiedzę i zdobywać nowe kwalifikacje zawodowe, natomiast szkoła wprowadzać nowe kierunki do oferty kształcenia. Słabością szkoły jest niestety zbyt ograniczona ilość środków finansowych na kształcenie nauczycieli i tworzenie nowych lub modernizację obecnych programów nauczania. Szkoła jest także placówką, która kształci w systemie wieloletnim – nauka nie ma charakteru kursowego, dlatego też pewna ograniczona elastyczność placówki związana z rynkiem pracy ma swoje przyczyny w systemie edukacji.

Pewne działania w zakresie zwiększenia mobilności nauczycieli pod kątem wymagań rynku pracy poczynił Powiat Kościański. Od 2008 r. przygotowany jest kompleksowy projekt dotyczący uruchomienia studiów wyższych i podyplomowych dla nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych i pracowników oświaty z powiatu kościańskiego. Wśród zidentyfikowanych potrzeb dotyczących kształcenia nauczycieli ZSP w Kościanie wg stanu z 2008 r. znalazły się:

1. Studia magisterskie uzupełniające:
 - filologia angielska – 2 osoby
2. Studia podyplomowe:

- rachunkowość i finanse – 1 osoba;
- informatyka i technologie informacyjne – 3 osoby;
- logopedia – 1 osoba;
- przedsiębiorczość i doradztwo zawodowe – 1 osoba.

Projekt dotyczący zwiększenia kwalifikacji nauczycieli ZSP w Kościanie jest przygotowywany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w Priorytecie IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach; Działanie 9.4 Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty. Przedsięwzięcie w przypadku pozytywnego przejścia przez procedurę konkursową ma szansę na uzyskanie dofinansowania z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Pracodawcy będący organizatorami praktyk uczniowskich wskazywali na dostosowanie pracowni komputerowych do potrzeb podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Pracodawcy podkreślali możliwość poznawania zmieniających się produktów i technologii w branży, w kontekście współpracy z nauczycielami. Słabością, którą udało się dostrzec w perspektywie współpracy, było słabe wyposażenie zaplecza pracowni komputerowych oraz brak możliwości szybkiego reagowania w kontekście zmieniających się praktyk. W efekcie ma miejsce niska innowacyjność i ograniczone możliwości kształcenia uczniów.

4. Główne problemy nauczycieli w kształtowaniu kompetencji kluczowych i zawodowych

Problemy dotyczące kształtowania kompetencji kluczowych są wynikiem rozmów przeprowadzonych z nauczycielami poszczególnych przedmiotów. Nauczycieli poproszono o ocenę wykorzystania wiedzy merytorycznej i pedagogicznej w kształtowaniu umiejętności i postaw uczniów szkół zawodowych. Nauczyciele przedmiotów zawodowych oceniali także swoją współpracę z nauczycielami przedmiotów ogólnokształcących. Rezultaty rozmów przeprowadzonych w marcu 2010 r. przedstawiono poniżej.

Przedsiębiorczość

Atutem zajęć z przedsiębiorczości jest niewątpliwe przeplatanie się treści programowych zawartych w przedmiocie. Dotyczy to zarówno przedmiotów ogólnokształcących, jak i zawodowych. Najlepszym rozwiązaniem stymulującym współpracę nauczycieli przedmiotów ogólnych i zawodowych jest zdaniem pedagogów pojawienie się projektów umożliwiających taką współpracę. Wnioski z tych działań i gruntowna analiza rezultatów wspólnie zorganizowanych przedsięwzięć ugruntowałyby tę współpracę. Słabością obecnej współpracy jest w opinii ankietowanych brak spotkań nauczycieli uczących przedsiębiorczości oraz przedmiotów zawodo-

wych odnośnie możliwości wykorzystania w większym zakresie treści promujących postawy przedsiębiorczości. Problemem jest niewystarczająca ilość środków finansowych z przeznaczeniem na studia podyplomowe i doszkalać nauczycieli poprzez studia podyplomowe podnoszące możliwości lepszego i efektywniejszego nauczania młodzieży.

Technologia informacyjna i przedmioty matematyczno-przyrodnicze

Rola nauczyciela przedmiotów zawodowych jest kształtowanie umiejętności zawodowych, dlatego tak istotna jest dobra współpraca nauczycieli przedmiotów ogólnych i zawodowych w celu zapewnienia wiedzy ogólnej niezbędnej do kształtowania umiejętności zawodowych. Wiedza ogólna jest zatem szansą ukierunkowania świadomości w taki sposób, aby uczeń posiadał motywację do zdobywania kompetencji zawodowych. Niestety, zbyt mała liczba godzin z przedmiotów informatycznych oraz matematyczno-przyrodniczych w programach nauczania nie wystarczy, aby dobrze ukształtować umiejętności ucznia niezbędne do przyszłej pracy. Rodzi to zagrożenie w postaci problemów absolwentów w odnalezieniu się na rynku pracy.

Matematyka

Nauczyciele matematyki korzystają z pomocy doradcy zawodowego oraz danych statystycznych obrazujących sytuację na rynku pracy. Dane te wykorzystywane są na lekcjach w celu poinformowaniu uczniów o rynku pracy i bezrobociu. Mało jest natomiast informacji konkretnych dotyczących zapotrzebowania dla poszczególnych zawodów, co rodzi zagrożenie zbyt ograniczonego czasu na przygotowanie i przeprowadzenie odpowiedniego programu.

Języki obce

Rolą nauczyciela języka obcego jest wzbogacenie umiejętności językowych młodego człowieka oraz wzbudzanie jego motywacji do nauki w ogóle, celem wykorzystania zdobytej wiedzy w przyszłej pracy. Silną stroną jest wsparcie jakie otrzymuje uczeń w procesie kształcenia. Nauczyciele starają się uatrakcyjnić proces kształcenia, w celu pobudzenia motywacji ucznia. Niestety, słabą stroną jest nadal zbyt mała liczba godzin w programach nauczania, która jest niewystarczająca dla osiągnięcia efektów zadowalających ucznia oraz pedagoga przekazującego wiedzę. Młodzież jest mało wrażliwa na naukę języka. Zagrożeniem, które pojawia się w tym kontekście, jest trudność młodzieży w przyswojeniu leksyki i gramatyki języka obcego – zwłaszcza niemieckiego. Nauczyciele dostrzegają brak wiedzy na temat oczekiwań potencjalnego pracodawcy względem umiejętności językowych pracownika, co mo-

że wpłynąć na fakt, iż absolwent po ukończeniu nauki może nie spełniać oczekiwań pracodawcy.

W opinii dyrekcji szkoły silną stroną współpracy nauczycieli przedmiotów ogólnych i zawodowych jest udział uczniów w konkursach i olimpiadach z wiedzy ekonomicznej i przedsiębiorczości. Przykładem może być udział 102 uczestników w „Olimpiadzie Przedsiębiorczości”, 58 uczestników w „Olimpiadzie wiedzy o regionie i przedsiębiorczości” oraz 30 uczestników „Olimpiady wiedzy ekonomicznej” na etapie szkolnym eliminacji.

Oprócz tego 8 uczestników brało udział w Wielkopolskim Konkursie Matematycznym „Supermatematyk”, spośród których 3 zostało laureatami; 68 uczestników brało udział w konkursie o gospodarowaniu „AD REM”. Sukcesy w tych przedsięwzięciach oraz motywacja w zdobywaniu wiedzy znajdują bezpośrednie przełożenie w późniejszej pracy zawodowej. Oprócz tego szkoła organizuje wycieczki przedmiotowe i wyjazdy celem poznania danego zawodu, bierze udział w targach, realizowane są również ścieżki międzyprzedmiotowe.

Niewątpliwą silną stroną wg pracodawców organizujących praktyki zawodowe jest umiejętność ucznia w postaci przełożenia wiedzy teoretycznej i praktycznej na pracę zawodową. Słabą stroną jest zbyt ograniczony czas, który można poświęcić praktykantowi, oraz możliwość zaistnienia rozbieżności pomiędzy przekazywaną wiedzą w szkole a praktyką zawodową.

II. KOMPETENCJE KLUCZOWE I ZAWODOWE

1. Efekty kształcenia

Kompetencje kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie przedsiębiorczości

Do atutów kształcenia w zakresie przedsiębiorczości należy zaliczyć przede wszystkim podnoszenie umiejętności rozwiązywania typowych sytuacji z życia codziennego. Zajęcia mają charakter pobudzający i rozwijający wyobraźnię ucznia, zwłaszcza przy wykorzystaniu metody warsztatowej. Dzięki temu absolwent jest osobą bardziej atrakcyjną na rynku pracy. Ankietowani nauczyciele wskazywali na zbyt małe zaangażowanie uczniów na zajęciach oraz brak środków finansowych szkoły na zakup pomocy naukowych. Istnienie różnorodnych kół zainteresowań umożliwia pogłębianie wiedzy uczniów w różnych dziedzinach. Uczniowie uczestniczą także w wycieczkach przedmiotowych do zakładów pracy, dzięki czemu są zorientowani w zakresie wymagań rynku pracy na poziomie lokalnym jak i regionalnym. Metoda projektu wykorzystywana w różnorodnych przedsięwzięciach, organizowanych przy

współdziale szkoły i środowisk biznesowych, jest szansą na integrację kształcenia zgodnie z potrzebami lokalnego rynku pracy. Uczniowie szkoły chętnie uczestniczą w konkursach i olimpiadach oraz osiągają w nich sukcesy. Zagrożeniem dla kształtowania kompetencji kluczowych uczniów są zbyt ograniczone środki przeznaczone z budżetu państwa na szkolnictwo i oświatę, a także wzrost kosztów utrzymania rodzin i wynikające stąd problemy związane z finansowaniem nauki ucznia.

Kompetencje kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie technologii informacyjnej i przedmiotów matematyczno-przyrodniczych.

Uczeń zdobywa wiedzę ogólną i zawodową stanowiącą podstawę do rozwijania swoich zainteresowań zawodowych i zaistnienia na rynku pracy. Dzięki temu potrafi na bazie swojej wiedzy i umiejętności rozwijać swoje zainteresowania, diagnozować swoje oczekiwania, szuka oferty edukacyjnej i odnajduje się na rynku pracy. Minusem jest jednak oferta edukacyjna szkoły – zbyt słaba w stosunku do oczekiwań rynku pracy. Rodzi to zagrożenie braku możliwości kształcenia zgodnie z zainteresowaniami uczniów i potrzebami rynku pracy.

Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie matematyki

Uczeń dzięki zajęciom z matematyki posiada umiejętności logicznego myślenia w życiu codziennym i dużą sprawność rachunkową. Umiejętności te są przydatne zwłaszcza w handlu i księgowości, co zwiększa szanse absolwenta na zatrudnienie. Mimo to jednak utrwalone są negatywne stereotypy wobec matematyki jako nauki nieprzystępnej – w efekcie słaba motywacja uczniów. Rezultatem braku wystarczającej motywacji może być samoograniczenie ucznia w poszukiwaniu lepszego wykształcenia – matematyka jest przedmiotem egzaminacyjnym na maturze oraz przy ubieganiu się o przyjęcie na studia wyższe.

Kompetencje kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie języków obcych

Podstawową kompetencją, która stanowi powiązanie pomiędzy umiejętnością kluczową a zawodową, jest umiejętność porozumiewania się w sytuacjach komunikacyjnych życia codziennego oraz w sytuacjach związanych z pracą zawodową. Absolwent staje wobec szansy dostosowania się do wymogów zmieniającego się rynku pracy, o ile jest dostatecznie silnie zmotywowany. Program do nauki języka obcego jest tak skonstruowany, że uczeń poprzez systematyczną potrafi porozumieć się w sytuacjach typowych dla życia codziennego. Dotyczy to korespondencji, sytuacji w sklepie, stacji kolejowej, podróży, pracy zawodowej itd. Mocną stroną nauki języków obcych w szkole jest metoda warsztatowa – rozumienie ze słuchu, rozmowy sytuacyjne, pisanie esejów, korespondencja.

Słabą stroną jest nadal zbyt mała motywacja uczniów do nauki języka obcego. Zagroženiem jest natomiast brak możliwości kształcenia uczniów zgodnie z ich zainteresowaniami. Nauka języka obcego zamiast uświadomioną koniecznością, może stać się dla ucznia koniecznym i niekoniecznie zgodnym z zainteresowaniami obowiązkiem. Narzędziem, niestety bardzo kosztownym, które uatrakcyjniło by zajęcia jest tablica symulacyjna.

Zdaniem dyrekcji szkoły placówka przekazuje konkretną wiedzę zawodową. Udział szkoły w olimpiadach i konkursach potwierdza działania ponadstandardowej działalności szkoły poprzez promocję uczniów. Szkoła organizuje Targi Pracy, współpracuje z Powiatowym Urzędem Pracy, Urzędem Skarbowym, Powiatowym Urzędem Pracy, Ochotniczym Hufcem Pracy, z którym realizowane są projekty aktywizacji zawodowej uczniów i absolwentów. W efekcie uczeń/ absolwent ma możliwość szybkiego podjęcia pracy. Słabością szkoły jest niestety wyposażenie –

brak jest pracowni symulacyjnych, np. minipresiębiorstw, które w sposób praktyczny kształtowałyby umiejętności pracownicze, nowoczesna szkoła powinna posiadać także tablice multimedialne. Braki sprzętowe powodują, że przekazywana wiedza przyswajana jest przez uczniów słabiej i w ograniczonym zakresie.

W ramach nauczania informatyki istnieje konieczność doposażenia 4 pracowni komputerowych w oprogramowanie graficzne, aparat cyfrowy, kamerę, projektor multimedialny, programy wspomagające pracę technika mechanika i nowej specjalności w ofercie szkoły – technika budownictwa.

Na zajęciach z matematyki konieczny jest zakup zestawu interaktywnego, który uzupełniałby pracę z udziałem kalkulatorów, liniałów, cyrkli, plansz i modeli brył.

Fizyka w ZSP w Kościanie jest nauczana za pomocą rzutnika, foliogramów, podstawowych zestawów doświadczalnych z mechaniki (niepełnych), wirownic oraz zestawu z elektroniki. Wśród niezbędnych środków dydaktycznych, które należy zakupić, znajdują się: komputer, zestaw multimedialny, płyty DVD, oprogramowanie komputerowe oraz zestawy doświadczalne.

Zajęcia z chemii odbywają się przy pomocy map, schematów, wykresów, diagramów, modeli, foliogramów oraz podstawowego sprzętu szklanego i ceramicznego. Dla pełnego wykorzystania możliwości organizacji innowacyjnych zajęć brakuje tablicy interaktywnej, komputera, telewizora oraz DVD i rzutnika multimedialnego.

Na zajęciach z geografii wykorzystywane są mapy, okazy skał, stojaki do map, sprzęt audio-wideo oraz globusy. Brakuje atlasów geograficznych, plansz dydaktycznych, roczników statystycznych, podręczników i zestawów zadań maturalnych w formie testów. Dla pełnego wykorzystania możliwości organizacji zajęć potrzebny jest także zestaw multimedialny z tablicą interaktywną.

Biologia nauczana jest z wykorzystaniem rzutnika, foliogramów, plansz poglądowych, kaset VHS, 3 mikroskopów, preparatów mikroskopowych, telewizora i DVD oraz odtwarzacza VHS. Pełne wykorzystanie opcji nauczania przedmiotu umożliwi zakup modeli anatomicznych, kilku mikroskopów, płyt DVD oraz rzutnika multimedialnego.

Zajęcia z przedsiębiorczości są prowadzone z udziałem: plansz, foliogramów i filmów multimedialnych. Brakuje zestawu multimedialnego z tablicą interaktywną, telewizora i DVD.

Na lekcjach z języka angielskiego wykorzystywane są słowniki, pozycje gramatyczne, odtwarzacze CD, odtwarzacz DVD, plansze gramatyczne i sytuacyjne oraz mapy. Należy doposażyć pracownię w sprzęt w postaci odtwarzaczy CD, tablice interaktywne, a także zestaw multimedialny z tablicą interaktywną.

Język niemiecki jest nauczany z wykorzystaniem słowników, pozycji gramatycznych, odtwarzaczy CD, odtwarzaczy DVD, plansz gramatycznych i sytuacyjnych oraz map. Dla pełnego wykorzystania możliwości programu nauczania szkoła potrzebuje odtwarzaczy CD i tablic interaktywnych. Niezbędną dla nauki czytania i rozumienia tekstu jest także prenumerata czasopism i zakup zestawu multimedialnego.

Pracodawcy organizujący praktyki docenili możliwość zapoznania uczniów ze specyfiką pracy w zakładzie. Uczniowie technikum niejednokrotnie dostrzegali możliwość kontynuowania nauki na poziomie wyższym czy wręcz mieli szansę na poznanie siebie w danym środowisku pracy – samookreślenia pod kątem pracy w danej jednostce. Ważną rzeczą, na którą pracodawcy zwrócili uwagę, były przeszkody w dostępie do stypendiów zarezerwowanych dla uzdolnionej młodzieży oraz racjonalność wyborów dokonywanych przez uczniów co do drogi kształcenia. Już na etapie wyboru dalszej ścieżki edukacyjnej w gimnazjum powinno się brać pod uwagę jej konsekwencje.

2. Kompetencje zawodowe uczniów i absolwentów

Dosyć istotnych informacji na temat kompetencji zawodowych uczniów i absolwentów na kościańskim rynku pracy dostarcza badanie rynku pracy przeprowadzone w roku 2004, przy współpracy Starostwa Powiatowego i Powiatowego Urzędu Pracy. Celem przeprowadzonego wówczas rozpoznania sytuacji na rynku pracy było zdefiniowania zapotrzebowania na konkretne zawody wg sześciocyfrowej klasyfikacji zawodów i specjalności wraz z wyszczególnieniem kompetencji kluczowych i zawodowych wymaganych przez pracodawców. Wyniki zaprezentowane poniżej stanowią wskazówkę dla potrzeb modyfikacji zawartości programowej przedmiotów zawodowych i ogólnych.

Przedstawione dane dotyczą grup zawodowych z kategorii:

- techników i innego średniego personelu,
- pracowników biurowych,
- pracowników usług osobistych i sprzedawców,
- robotników przemysłowych i rzemieślników,
- operatorów i monterów maszyn i urządzeń;
- pracowników przy pracach prostych⁶.

W przypadku profesji związanych z zawodami techników oraz personelu technicznego na stanowiskach biurowych najwięcej, bo 25% respondentów spośród 104 reprezentantów firm działających na terenie powiatu kościańskiego stwierdziło że najważniejszą kompetencją technika są umiejętności praktyczne; w dalszej kolejności wykształcenie średnie – 22%; Następnie respondenci wymieniali:

- obsługę maszyn i pojazdów – 11%;
- umiejętności interpersonalne – 11%;
- znajomość prawa podatkowego i kodeksu handlowego – 8%;
- znajomość branży – 7%;
- znajomość oprogramowania finansowego i księgowego – 5%;
- znajomość obsługi komputera – 4%;
- znajomość języka obcego – 4%;
- wykształcenie w zawodzie – 2%;
- znajomość oprogramowania biurowego – 2%⁷.

W zawodach związanych ze świadczeniem usług respondenci określili tylko profil kucharza oraz sprzedawcy. Od kucharza wymagano dyplomu mistrzowskiego w zawodzie oraz praktyki, natomiast od sprzedawcy – wykształcenia zasadniczego zawodowego.

Ponad połowa, bo 62% respondentów, wypowiadająca się na temat kwalifikacji w zawodach robotników przemysłowych i rzemieślników określiła jako najważniejsze umiejętności praktyczne związane z danym zawodem. Następnie w kolejności wymieniano: umiejętność obsługi maszyn i pojazdów – 15%; zdolności manualne – 15%; wykształcenie zasadnicze zawodowe – 8%.

W kategorii zawodowej: „operatorzy maszyn i urządzeń” pracodawcy oczekiwali od absolwentów umiejętności praktycznych związanych z zawodem – 50% wypowiedzi; obsługi maszyn i pojazdów – 40%, wykształcenia średniego – 10%.

⁶ Piskorz Bernard Raport z badania ankietowego Oczekiwania pracodawców powiatu kościańskiego względem potencjalnych pracowników i Powiatowego Urzędu Pracy, Kościan 2004.

⁷ Piskorz cz. 2., strona 7.

3. Kompetencje kluczowe a kompetencje zawodowe

Spontaniczne wypowiedzi respondentów na temat kwalifikacji w zawodach technika pozwoliły na ustalenie następującej gradacji:

Najwyższą rangę uzyskały:

- wykształcenie w zawodzie – średnia ranga: 1,00;
- umiejętności praktyczne związane z zawodem – średnia ranga: 1,36;
- znajomość branży – średnia ranga: 1,50;
- obsługa komputera – średnia ranga: 1,50.

Wysoką rangę uzyskały:

- wykształcenie średnie – średnia ranga: 2,00;
- znajomość języka obcego – średnia ranga: 2,00;
- obsługa maszyn i pojazdów – średnia ranga: 2,17;
- umiejętności interpersonalne – średnia ranga: 2,33;
- znajomość oprogramowania finansowego i księgowego – średnia ranga: 2,33;
- znajomość prawa podatkowego i kodeksu handlowego – średnia ranga: 2,50.

Umiarkowaną rangę uzyskała:

- znajomość oprogramowania biurowego – średnia ranga: 3,00⁸.

W zależności od kierunku wykształcenia, umiejętności praktyczne technika – absolwenta, powinna potwierdzać praktyka w zawodzie oraz znajomość zasad jakie decydują o funkcjonowaniu branży. Pracodawcy oczekują od techników i średniego personelu technicznego uprawnień w zakresie obsługi i naprawy maszyn rolniczych oraz uprawnień pozwalających na kierowanie wózkiem widłowym. Spore znaczenie w pracy technologa mają umiejętności interpersonalne jak: rzetelność, kontakto-wość, elastyczność, otwartość na zmiany. W pracy na stanowiskach do spraw finansowych wymagana jest znajomość oprogramowania finansowego i księgowego oraz praktyczna interpretacja prawa podatkowego i kodeksu handlowego.

Najwyższą rangę uzyskały wszystkie spośród umiejętności oczekiwanych przez pracodawców u potencjalnych pracowników – absolwentów na stanowiskach robotniczych i rzemieślniczych:

- umiejętność obsługi maszyn i pojazdów: średnia ranga – 1,00;
- zdolności manualne: średnia ranga – 1,00;
- wykształcenie zasadnicze zawodowe: średnia ranga – 1,00;
- umiejętności praktyczne związane z danym zawodem: średnia ranga – 1,13.

⁸ Piskorz cz. 2., strona 7.

Wśród umiejętności praktycznych oczekiwanych przez pracodawców od absolwentów kierunków technicznych szkół zasadniczych zawodowych znalazły się m.in. uprawnienia spawalnicze. Pożądaną umiejętnością była obsługa maszyn rolniczych i stolarskich, a także zdolności manualne.

Najwyższą rangę uzyskały wszystkie spośród umiejętności oczekiwanych przez pracodawców u potencjalnych pracowników – absolwentów na stanowiskach operatorów i monterów maszyn i urządzeń:

- wykształcenie średnie: średnia ranga: 1,00;
- umiejętności praktyczne związane z danym zawodem: średnia ranga: 1,20;
- umiejętność obsługi maszyn i pojazdów: średnia ranga: 1,25;

Wymagania stawiane przez pracodawców absolwentom do pracy na stanowiskach operatorów maszyn i urządzeń to: prawo jazdy kategorii: C, T, E i B, praktyka w zawodzie oraz wykształcenie średnie.

W dalszej kolejności ankietowanych respondentów zapytano o umiejętności potencjalnych pracowników w kategoriach zawodowych w których dokonywali lub będą dokonywać naboru.

Od kategorii zawodowej: „technicy i inny średni personel” 32% ankietowanych przedstawicieli firm oczekiwało przede wszystkim praktycznych umiejętności związanych z danym zawodem. Następnie w kolejności wg częstotliwości wymienianych umiejętności zanotowano :

- wykształcenie średnie – 20%;
- wykształcenie wyższe – 7%;
- znajomość języka obcego – 7%;
- umiejętności interpersonalne – 7%;
- obsługa komputera – 5%;
- znajomość branży – 5%;
- znajomość prawa podatkowego i kodeksu handlowego – 5%;
- znajomość oprogramowania finansowego i księgowego – 5%;
- znajomość oprogramowania biurowego – 5%;
- obsługa komputera – 3%;
- obsługa maszyn i pojazdów – 1%;
- zainteresowania naukowe – 1%.

Rangi przypisane umiejętnościom techników prezentują się w sposób następujący:

Ranga najwyższa:

- zainteresowania naukowe: średnia rang – 1,00;
- obsługa komputera: średnia rang – 1,25;
- wykształcenie wyższe: średnia rang – 1,33;
- wykształcenie średnie: średnia rang – 1,38;
- znajomość prawa podatkowego i kodeksu handlowego: średnia rang – 1,50;

Ranga wysoka:

- umiejętności praktyczne związane z zawodem: średnia rang – 1,56;
- znajomość branży: średnia rang – 1,75;
- obsługa maszyn i pojazdów: średnia rang – 2,00;
- znajomość oprogramowania finansowego i księgowego: średnia rang – 2,25;
- znajomość języka obcego: średnia rang – 2,33;
- znajomość oprogramowania biurowego: średnia rang – 2,50;

Ranga umiarkowana:

- umiejętności interpersonalne: średnia rang – 2,67.

Technicy reprezentują grupę zawodową, dla której w opinii pracodawców minimum stanowi wykształcenie średnie. Umiejętności praktyczne powinny wynikać z doświadczenia zawodowego oraz pełnionych obowiązków, na stanowisku w danej branży. Średni personel w tej grupie zawodowej powinien znać pakiet biurowy Microsoft Office, na stanowiskach finansowych – posiadać kwalifikacje w zakresie obsługi programów finansowych i księgowych; pożądana jest znajomość prawa podatkowego i kodeksu handlowego.

Osoby zgłaszające się do pracodawców na stanowiska techników i średniego personelu technicznego w badanym okresie nie posiadały: praktyki w zawodzie, nie znały języków obcych, nie znały oprogramowania finansowego i księgowego, wykazywały brak inicjatywy i zainteresowania oraz nie znały branży.

W zawodach związanych z pracą biurową 30% respondentów oczekiwało od potencjalnych pracowników umiejętności interpersonalnych, natomiast 25% ankietowanych – umiejętności obsługi komputera. Pracownik biurowy powinien zdaniem 15% badanych posiadać umiejętności praktyczne związane z wykonywanym zawodem, a także posiadać wykształcenie średnie. Dla 10% respondentów pracownik biurowy powinien być osobą dyspozycyjną, a dla 5% znać oprogramowanie finansowe i księgowo niezbędne do dokonywania rozliczeń w firmie.

Najwyższą rangę w kategorii „Pracownicy biurowi” uzyskały następujące kwalifikacje:

- obsługa komputera: średnia rang – 1,00;
- wykształcenie średnie: średnia rang – 1,33;

- dyspozycyjność: średnia rang – 1,50;

Wysoką rangę respondenci przyznali:

- umiejętnościom praktycznym związanym z zawodem: średnia rang – 1,67;
- znajomości oprogramowania finansowego i księgowego: średnia rang – 2,00;

Umiarkowana ranga została przypisana:

- umiejętnościom interpersonalnym: średnia rang – 3,16.

Pracownicy biurowi powinni umieć obsługiwać komputer, posiadać średnie wykształcenie, praktykę zawodową i wykazywać szeroki wachlarz umiejętności interpersonalnych jak: niekaralność, zdyscyplinowanie, uczciwość, sumienność i rzetelność.

Wśród bezrobotnych zgłaszających się do pracy na stanowiskach pracowników biurowych były osoby, które nie umiały obsługiwać komputera, wykazywały brak zaangażowania i komunikatywności.

Potencjalni pracownicy usług osobistych i sprzedawcy to osoby, które powinny cechować zdaniem 31% respondentów umiejętności interpersonalne, natomiast wg 26% wykształcenie średnie. W dalszej kolejności ankietowani reprezentanci firm wskazywali na:

- umiejętności praktyczne związane z zawodem – 16%;
- wykształcenie zasadnicze zawodowe – 11%;
- obsługę maszyn i pojazdów – 11%;
- obsługę komputera – 5%.

Najwyższą rangę przypisano:

- wykształceniu średniemu: średnia rang – 1,00;
- obsłudze komputera: średnia rang – 1,00;
- umiejętnościom praktycznym związanym z zawodem: średnia rang – 1,33;
- wykształceniu zasadniczemu zawodowemu: średnia rang – 1,50;
- obsłudze maszyn i pojazdów: średnia rang – 1,50;

Umiarkowaną rangę przypisano:

- umiejętnościom interpersonalnym: średnia rang – 2,67.

Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy powinni zdaniem respondentów posiadać wykształcenie średnie lub zawodowe, praktykę w zawodzie, obsługiwać kasę fiskalną, komputer oraz wykazywać się przede wszystkim umiejętnością nawiązania kontaktu z klientem.

Wśród zgłaszających się do pracy na stanowiskach „pracowników usług osobistych i sprzedawców” były osoby, które nie posiadały wykształcenia średniego.

Zdaniem 54% badanych kategoria zawodowa „robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy” powinna wykazywać umiejętności praktyczne związane z zawodem, a wg 22% posiadać wykształcenie zasadnicze zawodowe.

W dalszej kolejności ankietowani wymieniali:

- dyspozycyjność – 15%;
- obsługę maszyn i pojazdów – 5%;
- znajomość branży – 2%;
- obsługę komputera – 1%;
- wykształcenie w zawodzie – 1%.

Rangi przypisane umiejętnościom kategorii zawodowej „robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy” prezentują się w sposób następujący:

Ranga najwyższa:

- wykształcenie zasadnicze zawodowe: średnia rang – 1,00;
- wykształcenie w zawodzie: średnia rang – 1,00;
- obsługa komputera: średnia rang – 1,00;
- obsługa maszyn i pojazdów: średnia rang – 1,20;
- umiejętności praktyczne związane z zawodem: średnia rang – 1,30;
- znajomość branży: średnia rang – 1,50;

Ranga wysoka:

- dyspozycyjność: średnia rang – 1,86.

Potencjalni pracownicy na stanowiskach robotniczych i rzemieślniczych, wg ankietowanych powinni posiadać przede wszystkim wykształcenie zasadnicze zawodowe i praktykę zawodową. Cenną umiejętnością poszukiwaną przez pracodawców są uprawnienia spawalnicze. Pracownicy tej kategorii, zdaniem respondentów nie powinni wykazywać skłonności do spożywania alkoholu w pracy.

Wśród osób zgłaszających się do pracy na stanowiskach robotniczych były osoby bez praktyki i znajomości branży. Niedyspozycyjność osób podejmujących zatrudnienie w tych zawodach polegała przede wszystkim na piciu alkoholu w pracy.

Następna grupa potencjalnych pracowników, o którą pytano pracodawców, są „operatorzy maszyn i urządzeń”.

Zdaniem 42% respondentów ta kategoria zawodowa powinna posiadać umiejętności obsługi maszyn i pojazdów, a wg 18% badanych wykazywać umiejętności praktyczne związane z zawodem.

W dalszej kolejności ankietowani przedstawiciele firm wskazywali na:

- wykształcenie zasadnicze zawodowe – 8%;
- wykształcenie średnie – 8%;

- znajomość języka obcego – 8%;
- dyspozycyjność – 6%;
- wykształcenie w zawodzie – 4%;
- umiejętności interpersonalne – 4%;
- znajomość branży – 2%.

Najwyższą rangę respondenci przypisali:

- wykształceniu zasadniczemu zawodowemu 1,00
- wykształceniu średniemu – 1,00;
- wykształceniu w zawodzie – 1,00;
- znajomości branży – 1,00
- obsłudze maszyn i pojazdów – 1,10;

Wysoką rangę respondenci przypisali:

- umiejętnościom praktycznym związanym z zawodem 2,22;
- znajomości języka obcego – 2,50.

Niską rangę respondenci przypisali:

- dyspozycyjności – 4,00.

Bardzo niską rangę respondenci przypisali:

- umiejętnościom interpersonalnym – 5,00.

„Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń” to grupa zawodowa, która zdaniem pracodawców powinna posiadać uprawnienia do kierowania wózkami widłowymi, prawo jazdy kategorii: B, C, E i T oraz umiejętności praktyczne związane z zawodem. Osoby zgłaszające się do pracy w zawodach „operatorów i monterów maszyn i urządzeń” przede wszystkim nie posiadały praktyki i nie znały języka obcego.

Zdaniem 42% respondentów przedstawiciele kategorii zawodowej „pracownicy przy pracach prostych” powinni posiadać umiejętności praktyczne związane z zawodem.

W dalszej kolejności ankietowani przedstawiciele firm wskazywali na:

- dyspozycyjność – 19%;
- umiejętności interpersonalne – 14%;
- znajomość branży – 10%;
- wykształcenie zasadnicze zawodowe – 6%;
- możliwość zatrudnienia subsydiowanego – 4%.

Najwyższą rangę w kategorii „Pracownicy przy pracach prostych” uzyskały:

- wykształcenie zasadnicze zawodowe: średnia ranga – 1,00;
- zatrudnienie subsydiowane: średnia ranga – 1,00;
- umiejętności praktyczne związane z zawodem: średnia ranga – 1,10;

- dyspozycyjność: średnia ranga – 1,50;

Wysoką rangę uzyskała:

- znajomość branży: średnia ranga – 2,00;

Umiarkowaną rangę uzyskały:

- umiejętności interpersonalne: średnia ranga – 2,67.

Pracownicy przy pracach prostych powinni zdaniem pracodawców posiadać praktykę w zakresie wykonywanych czynności i być dyspozycywnymi. W tej kategorii zawodowej pojawia się informacja o korzystaniu z możliwości jakie dają prace interwencyjne.

Wśród zgłaszających się do pracy na stanowiska pracowników przy pracach prostych były osoby, które między innymi nie posiadały praktyki.

III. RYNEK PRACY

1. Regionalny i lokalny rynek pracy w aspekcie specjalności zawodowych szkoły

Bardzo ważnym elementem planowania strategicznego celów oświatowych jest określenie celów kształcenia w dokumentach strategicznych. Przykładem tego może być planowanie na poziomie regionu oraz powiatu, w ramach którego funkcjonuje Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie.

Ważnym celem szkolnictwa ponadgimnazjalnego jest danie możliwości uzyskania świadectwa maturalnego, zatem najważniejsze jest stymulowanie zdolności i motywacja niezależnie od miejsca zamieszkania ucznia. Zadaniem szkolnictwa ponadgimnazjalnego jest więc przygotowanie do dalszej nauki na poziomie wyższym, a także przygotowanie do współczesnego rynku poprzez wyposażenie absolwentów tych szkół w takie kompetencje, które umożliwiają samozatrudnienie. Narzędziami praktycznej realizacji takich zamierzeń są wg Strategii Rozwoju Oświaty w Województwie Wielkopolskim prognozy rozwoju województwa wielkopolskiego z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych regionów, powiatów i gmin, spójna polityka strukturalna dotycząca rozwoju oświaty, gospodarki i infrastruktury, myślenie ponadlokalne w kreowaniu sieci szkół ponadgimnazjalnych oraz monitorowanie przemian społeczno - gospodarczych i demograficznych.

Istotnym czynnikiem rozwoju jest także tworzenie warunków do powstawania małych i średnich przedsiębiorstw oraz propagowanie przedsiębiorczości i kreatywności młodzieży przygotowującej się do pełnienia ról pracowniczych. W praktyce

całokształt systemowego wsparcia dla oświaty ponadgimnazjalnej sprowadza się do następujących celów operacyjnych: „zapewnienia dostępności do szkół ponadgimnazjalnych młodzieży ze wsi i małych miasteczek zgodnie z ich zainteresowaniami (m.in. poprzez system stypendiów), dostosowania rodzaju i charakteru szkół ponadgimnazjalnych do lokalnego i regionalnego rozwoju gospodarczego, rozwój partnerstwa edukacyjnego pomiędzy samorządem lokalnym, przedsiębiorcami i szkołami w celu podnoszenia jakości kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych (kształcenie dualne), opracowania programów zapobiegających patologii wśród młodzieży szkół ponadgimnazjalnych i organizowania zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych w celu rozwijania kompetencji wyróżniających związanych z uzdolnieniami uczniów i z profilem kształcenia w tych szkołach(...)”⁹.

Zalecenia niesione przez zapisy Strategii Rozwoju Oświaty w Województwie Wielkopolskim są spójne z Priorytetem „Społeczność” Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Kościańskiego 2002–2015. Dokument we wspomnianym priorytecie wskazuje na konieczność działania w kierunku ograniczenia wzrost i skutków bezrobocia oraz zwiększenia dostępności do kształcenia na poziomie średnim i wyższym przy jednoczesnym działaniu na rzecz poprawy funkcjonowania służby zdrowia. Sformułowany zostaje „Cel niezbędny”, który polega na działaniach w kierunku zwiększenia dostępności do kształcenia na poziomie średnim i wyższym¹⁰. Wśród kierunków działania wymienia się konieczność bieżącej analizy potrzeb rynku pracy, rozwoju poradnictwa zawodowego i w rezultacie realizację potrzeb wynikających z przeprowadzonego rozpoznania.¹¹

Odpowiedzią na zapotrzebowanie rynku pracy jest otwarcie nowych specjalności kształcenia w ZSP w Kościanie na poziomie technikum – technikum gazownictwa. Warty podkreślenia jest fakt, iż jedyne tego typu technikum w Polsce kształci specjalistów w mieście Łodzi. Specyfika lokalnego rynku związana z odkryciem złóż gazu ziemnego w okolicach Kościana rodzi zapotrzebowanie na specjalistów tej dziedziny. Powiat Kościański czyni przygotowania do otwarcia nowego kierunku – technikum geodezyjnego. Ma to również bezpośredni związek z pracami ziemnymi w okolicach Kościana. Odpowiedzią na potrzeby rynku pracy było również utworzenie w roku szkolnym 2009/10 technikum budowlanego. Pracodawcy z dziedziny budownictwa zainteresowani byli utworzeniem tego typu szkołą.

⁹ Strategia Rozwoju Oświaty w Województwie Wielkopolskim, sejmik Województwa Wielkopolskiego Poznań 2002; s. 28–29.

¹⁰ Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Kościańskiego 2002–2015; Kościan, styczeń, 2002 r. s. 116.

¹¹ Tamże, s. 118.

2. Kompetencje Kluczowe a rynek pracy;

W ramach projektu badawczego „Wielkopolskie rzemiosło wobec instytucji rynku pracy” realizowanego przez Wyższą Szkołę Bankową w Poznaniu w czerwcu 2007 roku przeprowadzono 108 wywiadów pogłębionych z dyrektorami i nauczycielami wielkopolskich szkół zawodowych¹². Przedmiotem badań były kwestie dostosowania oferty edukacyjnej szkół do potrzeb rynku pracy, identyfikacja zapotrzebowania pracodawców do pożądanych umiejętności i kwalifikacji pracowniczych oraz promocja kształcenia zawodowego wśród uczniów gimnazjów. Opinie wielkopolskich nauczycieli prowadzą do następujących wniosków:

- licea profilowane jako forma kształcenia łącząca cechy średnich szkół ogólnokształcących i zawodowych są krytykowanym rozwiązaniem reformy edukacji z 1999 r. zmniejszającym rolę szkół zawodowych. Do liceów profilowanych w opinii nauczycieli trafia ta część uczniów, która jest gorzej przygotowana, a ma wysokie aspiracje zawodowe. W rezultacie uczeń kończy szkołę średnią, ale ma zbyt mało praktyki, aby być poszukiwanym pracownikiem;
- skutecznym sposobem kształcenia jest otwieranie nowych kierunków nauczania po podpisaniu umów z konkretnymi firmami. Takie rozwiązanie gwarantuje znalezienie pracy po ukończeniu szkoły i rozwiązuje problem praktyk zawodowych. O kierunkach kształcenia decydują władze powiatowe będące organami prowadzącymi szkoły. Zagrożeniem dla tego typu rozwiązań może być z jednej strony wybór kierunku przez absolwenta gimnazjum, który kieruje się popularnością kierunku, a nie rzeczywistymi potrzebami lokalnego rynku pracy, gdzie może znaleźć potencjalne zatrudnienie. Z drugiej strony jest to konsekwencja wyborów absolwentów – klasa zostaje utworzona jeśli jest „komplet”. Tworzenie bazy i warunków kształcenia w zawodzie może rozmijać się z decyzjami absolwentów gimnazjów dotyczącymi dalszego kształcenia.
- absolwentom szkół zawodowych brakuje umiejętności ogólnych – skoncentrowanie na przedmiotach zawodowych powoduje braki w kompetencjach językowych, czytania ze zrozumieniem, istotne braki zauważa się w wiedzy z zakresu biologii, chemii, fizyki, historii czy geografii. Problemem jest niska znajomość języków obcych, rzadkością są szkoły, które uczą języka fachowego przynajmniej w podstawowym zakresie. Stanowi to barierę dla uczniów szkół zawodowych starających się o staże i szkolenia lub poszukujących pracy za granicą.
- Niski poziom wiedzy uczniów szkół zasadniczych zawodowych jest wynikiem braku równowagi pomiędzy przedmiotami zawodowymi i ogólnokształcącymi.

¹² Badanie przeprowadzono w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich na lata 2004–2006; Działanie 1.1 Rozwój i modernizacja instytucji rynku pracy przy współpracy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu i Wielkopolskiej Izby Rzemieślniczej od stycznia 2007 r. do kwietnia 2008 r.

Najsłabsi absolwenci gimnazjów wybierają kształcenie w zawodzie i jako cel stawiają sobie ukończenie szkoły zawodowej i podjęcie pracy. W rezultacie zamykają sobie drogę do dalszego kształcenia. Braki w wykształceniu ogólnym w rezultacie stanowią też barierę w znalezieniu pracy. Najsłabszą stroną absolwentów szkół zawodowych są umiejętności interpersonalne, w tym komunikacyjne, praca w grupie czy podstawy autoprezentacji. Brak tych cech decyduje o tym, że uczniowie nie umieją rozmawiać i nawiązać kontaktu z klientem. Jedynym obszarem ich potencjalnego zainteresowania jest pogłębianie umiejętności czysto zawodowych co w wielu przypadkach jest niewystarczające, zwłaszcza wobec konieczności nawiązania kontaktu z urzędnikiem, potencjalnym klientem czy w perspektywie sporządzenia oferty handlowej¹³.

Wielkopolscy pracodawcy w liczbie 366 respondentów zapytani w ramach powyższego projektu o kursy i szkolenia jakie powinny organizować urzędy pracy zwrócili przede wszystkim uwagę na doskonalenie zawodowe i przekwalifikowanie – 28,70% odpowiedzi oraz umiejętności miękkie – autoprezentację, szkolenia interpersonalne – 16,10% odpowiedzi. Dalej pracodawcy wymienili kompetencje w zakresie obsługi komputera – 9,80% odpowiedzi, kursy spawalnicze – 9,50% odpowiedzi. Na umiejętności posługiwania się językiem obcym wskazało 6,00% respondentów. Szczegółowe wyniki badania obrazuje tabela.

¹³ Bałdys Patrycja „Fach w rękę. Ocena szkolnictwa zawodowego” [w:] Wielkopolskie rzemiosło. Między tradycją a nowoczesnością, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej; Poznań 2008; s. 36–41.

Tabela 5.: Pytanie: Jakiego Pana/i zdaniem kursy i szkolenia powinny organizować urzędy pracy? Na podstawie analizy odpowiedzi z badań kwestionariuszowych (N=366).

Przedmioty	Liczba odpowiedzi	%
Obsługa wózków widłowych	10	2,70
BHP, przeciwpożarowe, pierwszej pomocy	32	8,70
Operatorzy koparek, maszyn budowlanych, maszyn drogowych	5	1,31
Kierowcy samochodów ciężarowych	5	1,30
Spawacz	35	9,50
Kursy zawodowe o profilu budowlanym	14	3,80
Murarz	2	0,50
Fryzjer, kosmetyczka, kurs masażu	7	1,90
Tokarz	1	0,20
Wędliniarskie	1	0,20
Elektrotechnik	3	0,80
Obsługa komputera	36	9,80
Przygotowanie zawodowe (uprawnienia w zawodach, doszkalanie, przekwalifikowanie)	105	28,70
Autoprezentacja, szkolenia interpersonalne, miękkie	59	16,10
Języki obce	22	6,00
Kursy organizacyjno-prawne (księgowość, rachunkowość, obsługa wniosków)	9	2,40
Prawo jazdy	5	1,30
Inne (np. staże)	14	4,10
Ogółem	366	100,00

Źródło: Nowak Marek „Rzemieślnik jako pracodawca” [w:] Wielkopolskie rzemiosło. Między tradycją a nowoczesnością, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej; Poznań 2008; s. 51.

3. Możliwości zatrudnienia i funkcjonowanie absolwentów na lokalnym i regionalnym rynku pracy

Wywiady przeprowadzone wśród rzemieślników w ramach projektu „Wielkopolskie rzemiosło wobec instytucji rynku pracy” dostarczają również informacji na temat przystosowania systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy. Wywiady pogłębione przeprowadzone wśród pracodawców dostarczyły wielu krytycznych uwag których zarys przedstawiono poniżej.

Oferta wielkopolskiego systemu kształcenia zawodowego i jego przystosowania do potrzeb rynku pracy.

Oferta edukacyjna wielkopolskich szkół zawodowych nie uwzględnia nowości technologicznych w bazie praktycznej nauki zawodu, która z przyczyn finansowych zmusza uczniów do pracy na wyeksploatowanych maszynach czy obrabiarkach. Część respondentów opowiadała się za zwiększeniem komunikacji między rzemieślnikami a nauczycielami praktycznej nauki zawodu. Tworzenie klas wielozawodowych zdaniem rzemieślników wpływa na obniżenie wiedzy teoretycznej. Niestety, w wielu przypadkach niewielkie zainteresowanie kształceniem na poziomie zasadniczym zawodowym wymusza tworzenie takich oddziałów.

Promocja szkolnictwa zawodowego powinna się rozpocząć już od poziomu gimnazjum. Jednym ze sposobów nobilitacji rzemiosła jest uświadomienie absolwentom gimnazjów, że łatwiej jest znaleźć pracę po ukończeniu szkoły zawodowej niż po studiach i przełamanie negatywnego stereotypu, że do „zawodówki” idą najślabsi. Wielkopolscy pracodawcy bardzo często w badaniach podkreślają, że edukacja po ukończeniu zasadniczej szkoły zawodowej nie musi się kończyć, a może być szansą dalszego efektywnego kształcenia i zdobywania kolejnych szczebli kariery zawodowej. Bardzo cenieni są fachowcy znający zawód od podszewki, zaczynający od pracy jako czeladnik, zrobiwszy „papiery” mistrzowskie, dalej kończący technika i studia są bardzo dobrymi i poszukiwanymi menadżerami, potrafiącymi skutecznie i efektywnie zarządzać ludźmi niejednokrotnie lepiej aniżeli kończący technika bądź studia, a zarządzający zespołami ludzkimi i nie posiadający styczności z przyszłowiowym „imadłem”. Pracodawcy potwierdzają, że doskonałym narzędziem promocji rzemiosła jest odejście od stereotypu manufaktur wykorzystujących nieaktualną technikę i stosowanie narzędzi kreacji wizerunku rzemiosła poprzez organizację targów edukacyjnych, „drzwi otwartych” szkoły, wycieczek pokazowych do nowoczesnych zakładów pracy. Skuteczne jest również ukazywanie korzyści finansowych pracy rzemieślnika oraz stosowanie rozwiązań systemowych w powiatach, takich, jak: klasy patronackie w odpowiedzi na potrzeby rynku pracy i pozyskiwanie inwestorów strategicznych zatrudniających wielu pracowników. Decydującą rolę odgrywa monitorowanie potrzeb lokalnego rynku pracy oraz synergia współdziałania władz lokalnych z rzemiosłem, nauczycielami szkół zawodowych oraz doradcami zawodowymi¹⁴.

Wielkopolscy pracodawcy w następujący sposób oceniają swoją współpracę ze szkołami zawodowymi:

1. Kontakt rzemieślników ze szkołami opiera się przede wszystkim na monitorowaniu postępów ucznia w praktyce. Spotkania z nauczycielami i wychowawcami służą przede wszystkim zmotywowaniu ucznia osiągnącego słabe wyniki w nauce.
2. Pracodawcy są również świadomi współpracy w harmonizacji praktyk zawodowych z nauką szkolną. Wspólna organizacja wystaw i konkursów jest sposobem na przekonaniu do nauki zawodu.
3. Rzemieślnicy wskazują na praktyczny wymiar zawodu i podkreślają konieczność stałej wymiany poglądów z kierownictwem szkoły. Pojawiają się opinie dotyczące złej konstrukcji programów nauczania nieadekwatnych do potrzeb rynku pracy i nieodpowiadających potrzebom szkoleniowym zawodów.¹⁵

¹⁴ Jagodziński W. i in.; tamże, s. 187–190.

¹⁵ Jagodziński W. i in.; tamże, s. 190–191.

Dyrekcja szkół zawodowych oraz kadra pedagogiczna wskazały na następujące uwarunkowania współpracy z wielkopolskimi pracodawcami:

1. Kwestie prawne mają wpływ na ograniczenia praktycznej nauki zawodu osób po 18 roku życia.
2. Kształcenie dualne umożliwia nabycie kompetencji zawodowych w naturalnym środowisku pracy.
3. Akcesja Polski do unii europejskiej stworzyła możliwość wykorzystania dodatkowych funduszy przez szkoły w celu organizacji kursów, szkoleń czy modernizacji bazy dydaktycznej. Mimo to problemem jest niedostateczny poziom kompetencji językowych uczniów w optyce wymiany międzyszkolnej z partnerami poza granicami Polski.
4. Wśród części ankietowanych działania promocyjne co do wyboru szkoły zawodowej leżą w kompetencji rzemiosła lub dyrekcji gimnazjów.
5. Szkoły zawodowe posiadają wystarczającą ofertę co do kształcenia w zawodzie. Zapotrzebowanie na fachowców z różnych branż, zauważalne po odpływie części wykwalifikowanej kadry do krajów Unii Europejskiej, jest w stanie pokryć dotychczasowa oferta szkolnictwa zawodowego, dla którego nie ma alternatywnych placówek.
6. Szkoły zawodowe posiadają liczną kadre dydaktyczną – dobrze wykwalifikowaną i doświadczoną. Szkoły inwestują w bazę dydaktyczną i dokonują jej modernizacji, tym niemniej są to drobne inwestycje, większość szkół nie posiada nowoczesnego sprzętu¹⁶.

Przedstawiciele dziesięciu wielkopolskich Starostw Powiatowych, których reprezentanci brali udział w badaniach – najczęściej naczelnicy bądź kierownicy wydziałów związanych z oświatą, edukacją czy sprawami społecznymi wskazali na następujące kwestie funkcjonowania kształcenia w zawodzie:

1. Powiatowe urzędy pracy doskonale wykorzystują fundusze Unii Europejskiej w aktywizacji osób bezrobotnych poprzez organizację kursów i szkoleń. Szansą dla osób bezrobotnych jest możliwość znalezienia pracy w zawodzie poza granicami kraju.
2. Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy zależy od oczekiwań uczniów, ale i od możliwości szkoły. W wielu przypadkach oferta kształcenia jest dopasowywana do oczekiwań uczniów, trudności w zmianie profilów kształcenia uzależnione są także od długości okresu kształcenia. Diagnoza potrzeb edukacyjnych dokonywana jest również poprzez ankiety w gimnazjach, „dni otwarte” szkoły, targi edukacyjne, które są typowym narzędziem rozpoznania rynku.

¹⁶ Jagodziński W. i in.; tamże, s. 203–205.

Praktyczne działania związane z wprowadzeniem nowych kierunków kształcenia oraz likwidacją tych, na które nie ma zapotrzebowania, dokonywane są na poziomie powiatu, dotyczą wszystkich placówek szkolnych w tym okręgu i poprzedzają je konsultacje z pracodawcami organizacjami rzemieślniczymi i stowarzyszeniami gospodarczymi.

3. Obserwowane jest zainteresowanie zawodami rzemieślniczymi, popularnością cieszą się zawody budowlane, motoryzacyjne. Popularne są: ogrodnictwo, rolnictwo, hotelarstwo i logistyka. Problemem jest w wielu przypadkach wyposażenie szkoły w pomoce naukowe i sprzęt dydaktyczny – przestarzałe i nie odpowiadające wymogom rynku pracy.
4. Współpraca z rzemiosłem na forum powiatu w wielu przypadkach ogranicza się do pośrednictwa pomiędzy szkołą a cechami.
5. Problem bezrobocia kobiet zdaniem wielu ankietowanych rozwiązuje dynamiczny rozwój sklepów wielko powierzchniowych, zatrudnienie niepełnosprawnych jest problemem dla wielu małych przedsiębiorstw obawiających się kosztów dostosowania miejsc pracy do potrzeb niepełnosprawnych¹⁷.

Zawody deficytowe w których powinny kształcić szkoły zawodowe

Zdaniem wielkopolskich pracodawców przerost aspiracji zawodowych absolwentów gimnazjum jest przyczyną, dla której brakuje chętnych do kształcenia w zawodzie. Młodzież o ile decyduje się na taką ścieżkę rozwoju zawodowego wybiera szkołę zawodową, aby skończyć jakąkolwiek szkołę. Zanikają stare zawody jak zdun czy szewc.

Na podstawie badania ankietowego przeprowadzonego przez konsorcjum DGA i CASE na próbie 4920 pracodawców z Wielkopolski w roku 2006¹⁸ wynika, iż w oparciu o indeks obejmujący opinie respondentów, planowane i dokonane zmiany w strukturze zatrudnienia, zatrudnianie absolwentów oraz inwestycje w kursy i szkolenia można przewidzieć iż zawodami przyszłości w Wielkopolsce będą:

- Techniczny personel obsługi komputerów i pokrewni;
- Specjaliści nauk społecznych i pokrewni;
- Informatycy;
- Malarze, pracownicy czyszczący konstrukcje budowlane i pokrewni;
- Nauczyciele gimnazjów i szkół ponadpodstawowych;
- Robotnicy budowlani stanu surowego i pokrewni;
- Pozostali pracownicy usług osobistych;
- Inżynierowie i pokrewni;

¹⁷ Jagodziński W. i in.; tamże, s. 209–213.

¹⁸ Raport „Zawody przyszłości w Wielkopolsce” został opracowany przez DGA SA i CASE w ramach projektu „Zawody przyszłości w Wielkopolsce” współfinansowane ze środków EFS w 2006 r.

- Formierze, odlewniczy, spawacze, blacharze i monterzy;
- Pracownicy opieki osobistej i pokrewni;
- Informatorzy, pracownicy biur podróży, recepcjoniści i telemarketerzy;
- Robotnicy produkcji wyrobów włókienniczych, odzieży i pokrewni;
- Inspektorzy bezpieczeństwa i jakości
- Robotnicy w przetwórstwie spożywczym.

Zawody, które mają perspektywy rozwoju, można zaliczyć do trzech kategorii:

1. Zawody wymagające kwalifikacji na wysokim poziomie, związane z obsługą komputerów, programowaniem urządzeń komputerowych, obsługą komputerów i urządzeń sterowanych za pomocą komputera, a także zawody inżynierskie związane z nowoczesnymi technologiami i budownictwem.
2. Zawody związane ze świadczeniem usług i opieki osobistej – kosmetyczka, opiekunka, trener osobisty, masażysta, psycholog oraz zawody związane z przekazywaniem wiedzy – nauczyciele, tłumacze.
3. Pewne typy zawodów będą wymagały świadczenia prac prostych. Dotyczy to branży budowlanej – malarze, robotnicy stanu surowego, monterzy konstrukcji, spawacze, a także produkcji wyrobów włókienniczych i odzieży. W tej grupie znajdują się również telemarketerzy i recepcjoniści¹⁹.

W badaniach przeprowadzonych w 2004 roku na terenie powiatu kościańskiego w celu określenia perspektyw kształcenia w zawodach i specjalnościach na potrzeby lokalnego rynku pracy, respondentów w liczbie 104. Przedstawiciele lokalnych pracodawców zapytano o zawody i specjalności, w jakich powinny kształcić szkoły. Uzyskane wyniki pozwoliły na wyodrębnienie kilku grup zawodowych: wg ankietowanych, istniało zapotrzebowanie na technologów obróbki termicznej żywności. Kształcenie w zawodzie ślusarz powinno uwzględniać umiejętności tych pracowników w zakresie spawania i obsługi automatów spawalniczych. Pracownicy przy pracach prostych powinni posiadać kwalifikacje w zakresie obsługi maszyn przemysłowych.

Większość bezwzględny priorytet kształcenia uzyskały następujące zawody (specjalności):

- ślusarz;
- technik hodowca zwierząt;
- technik mechanik
- inżynier automatyki i robotyki²⁰.

¹⁹ Dynamika i kierunki zmian gospodarczych w województwie wielkopolskim, ich przewidywany wpływ na profil działalności przedsiębiorstw oraz kształt regionalnego rynku pracy” Raport końcowy, tom I Raport diagnostyczny wraz z ekspertyzą, Poznań, wrzesień 2009, s. 183.

²⁰ Piskorz Bernard, „Oczekiwania pracodawców Powiatu Kościańskiego względem potencjalnych pracowników i Powiatowego Urzędu Pracy. Część 1”; Kościan 2004 r., s. 53.

Kształcenie zgodne z potrzebami kościańskiego rynku pracy wg danych z 2004 r. wg zdaniem 34% respondentów powinno przede wszystkim uwzględniać potrzeby rynku związane z zatrudnianiem techników i średniego personelu, a według 30% ankietowanych robotników przemysłowych i rzemieślników. Zdaniem 17% badanych przedstawicieli firm na rynku pracy potrzeba wykwalifikowanych specjalistów, natomiast według 15% zatrudnienie znajdują osoby jako pracownicy przy pracach prostych. W strukturze zatrudnienia według 3% ankietowanych istnieje zapotrzebowanie na kadry pracowników usług osobistych i sprzedawców, a według 1% badanych – brakowało osób, które będą zajmować stanowiska kierownicze²¹.

Sytuacja po 6 latach nadal pokazuje, że jest zapotrzebowanie na spawaczy oraz operatorów maszyn i urządzeń. Brakuje jednak bufetowych, pracowników biurowych i opieki osobistej.

²¹ Tamże.

Tabela 6.: Zawody deficytowe w powiecie kościańskim w 2009 roku.

L. p.	Kod zawodu	Nazwa zawodu	Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w 2009	Liczba ofert pracy zgłoszonych w 2009	Deficyt kolumna 5-4	Wskaźnik intensywności deficytu zawodów
1	2	3	4	5	6	7
1	512301	bufetowy (barman)	1	17	16	17
2	419190	pozostali pracownicy obsługi biurowej gdzie indziej niesklasyfikowani	1	12	11	12
3	513990	pozostali pracownicy opieki osobistej i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani	1	11	10	11
4	828490	pozostali monterzy wyrobów z metalu, gumy i tworzyw sztucznych	1	8	7	8
5	233201	nauczyciel przedszkola	4	22	18	5,5
6	233104	nauczyciel języka obcego w szkole podstawowej	1	4	3	4
7	721203	spawacz ręczny łukiem elektrycznym	2	8	6	4
8	341503	przedstawiciel handlowy (przedstawiciel regionalny)	5	16	11	3,2
9	343201	księgowy (samodzielny)	7	21	14	3
10	713101	dekarz	3	9	6	3
11	721202	spawacz ręczny gazowy	4	11	7	2,75
12	343101	pracownik administracyjny (zawód szkolny: technik administracji)	36	91	55	2,5278
13	725190	pozostali monterzy elektronicy	2	5	3	2,5
14	232105	nauczyciel geografii	2	4	2	2
15	414101	listonosz	1	2	1	2
16	712401	brukarz	7	14	7	2
17	713990	pozostali robotnicy budowlani robót wykończeniowych i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani	2	4	2	2
18	714204	malarz lakiernik wyrobów metalowych	1	2	1	2
19	816204	palacz kotłów c.o. gazowych	1	2	1	2
20	829103	operator urządzeń pakujących	1	2	1	2
21	921190	pozostali robotnicy pomocniczy w rolnictwie i pokrewni	6	10	4	1,6667

22	914103	robotnik gospodarczy	35	57	22	1,6286
23	315206	kontroler jakości wyrobów – artykuły przemysłowe	5	8	3	1,6
24	413103	magazynier	19	30	11	1,5789
25	714101	malarz budowlany	16	25	9	1,5625
26	419103	pracownik do spraw osobowych	2	3	1	1,5
27	812202	operator maszyn i urządzeń odlewniczych	2	3	1	1,5
28	712301	cieśla	3	4	1	1,3333
29	931301	robotnik budowlany	34	42	8	1,2353
30	932190	pozostali robotnicy przy pra- cach prostych w przemyśle	9	11	2	1,2222

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Kościanie.

Zawody nadwyżkowe

Respondenci najczęściej wskazywali zawód sprzedawcy, mechanika samochodowego, fryzjera i krawca, przy czym krawiec i mechanik byli również wskazywani jako osoby w zawodach deficytowych. W pewnym sensie zjawisko to wynika z funkcjonowania tzw. „szarej strefy”, gdzie o zawodzie mechanika decydowała duża liczba sprowadzanych z Zachodu używanych pojazdów, natomiast jeśli chodzi o krawcowe – wiąże się to ze świadczeniem usług krawieckich przez kobiety dorabiające do domowego budżetu. Skupianie się jednakże na tych dwóch zawodach – mechanika samochodowego oraz krawcowej jako zawodach decydujących o wielkopolskim rynku pracy jest zbyt daleką generalizacją, nie uwzględniającą specyfiki lokalnych rynków pracy, dlatego przy analizach wielkopolskiego rynku pracy trzeba uwzględniać każdorazowo lokalne uwarunkowania skupisk potencjalnych klastrów oraz rynków zbytu.

W powiecie kościańskim najwięcej bezrobotnych zarejestrowano w zawodach: technika ekonomisty, piekarza i technika rolnika. Spory odsetek bezrobotnych to pedagodzy ale i zawody rzemieślnicze.

Tabela 7.: Zawody nadwyżkowe w powiecie kościańskim w 2009 roku.

L. p.	Kod zawodu	Nazwa zawodu	Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w 2009	Liczba ofert pracy zgłoszonych w 2009	Nadwyżka kolumna 4-5	Wskaźnik intensywności nadwyżki zawodu
1	2	3	4	5	6	7
1	341902	asystent ekonomiczny (zawód szkolny: technik ekonomista)	221	2	219	0,009
2	741203	piekarz	62	1	61	0,0161
3	321208	technik rolnik	54	1	53	0,0185
4	241915	specjalista do spraw organizacji usług gastronomicznych, hotelarskich i turystycznych	45	1	44	0,0222
5	244104	pedagog	126	3	123	0,0238
6	512202	kucharz małej gastronomii	75	2	73	0,0267
7	241102	ekonomista	65	2	63	0,0308
8	222105	inżynier rolnictwa	29	1	28	0,0345
9	321402	technik żywienia i gospodarstwa domowego	29	1	28	0,0345
10	311401	technik elektronik	27	1	26	0,037
11	714103	malarz – tpeciarnik	50	2	48	0,04
12	724201	elektromonter (elektryk) zakładowy	24	1	23	0,0417
13	741104	rzeźnik wędliniarz	24	1	23	0,0417
14	613101	rolnik produkcji roślinnej i zwierzęcej (zawód szkolny: rolnik)	23	1	22	0,0435
15	232109	nauczyciel języka polskiego	21	1	20	0,0476
16	311302	technik elektryk	21	1	20	0,0476
17	723106	mechanik pojazdów samochodowych	56	3	53	0,0536
18	741201	cukiernik	72	4	68	0,0556
19	312102	technik informatyk	29	2	27	0,069
20	743604	szwaczka	29	2	27	0,069
21	913206	salowa	14	1	13	0,0714
22	712302	stolarz budowlany	13	1	12	0,0769
23	722301	frezer	12	1	11	0,0833
24	341501	handlowiec (zawód szkolny: technik handlowiec)	107	9	98	0,0841
25	743304	krawiec	105	9	96	0,0857
26	724301	elektromonter instalacji elektrycznych	50	5	45	0,1
27	742204	stolarz	90	9	81	0,1
28	222202	inżynier technologii żywności	9	1	8	0,1111

29	723105	mechanik samochodów osobowych	45	5	40	0,1111
30	522107	sprzedawca	444	55	389	0,1239

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Kościanie.

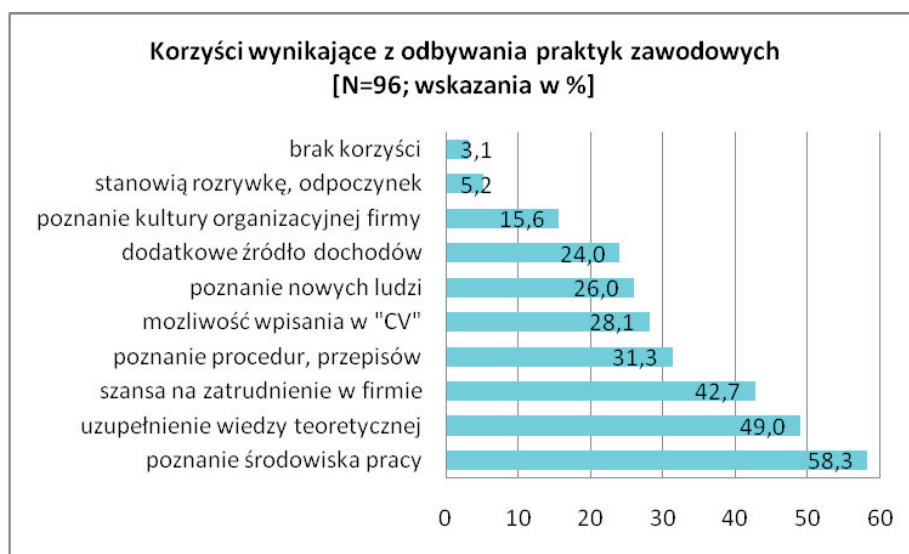
Przygotowanie absolwentów szkół zasadniczych zawodowych do podjęcia pracy

W opinii wielkopolskich pracodawców absolwenci szkół zasadniczych zawodowych charakteryzują się: brakiem wystarczających umiejętności i doświadczenia, uwikłanym w sprzężenie zwrotne – pracodawca musi poświęcić czas na przygotowanie ucznia, co generuje koszty. W proces kształcenia musi być zaangażowana motywacja, pracowitość oraz kompetencje komunikacyjne i interpersonalne ucznia/uczennicy. Kształcenie praktyczne w zakładzie rzemieślniczym jest pożądane z uwagi na bliskość potencjalnego miejsca pracy oraz odciążenie organu prowadzącego szkołę, którym jest najczęściej powiat.

W raporcie „Monitorowanie Plus” za 2006 r. opublikowano wyniki badań wśród absolwentów wielkopolskich szkół ponadgimnazjalnych, którzy wypowiedzieli się na temat korzyści oraz negatywnych stron praktyk zawodowych²².

Uczniowie uczestniczący w praktykach zawodowych przede wszystkim dostrzegli możliwość poznania środowiska pracy – tak odpowiedziało 58,3% respondentów oraz uzupełnienie wiedzy teoretycznej – wg 49,0% ankietowanych. W dalszej kolejności uplasowały się oczekiwania co do przyszłego zatrudnienia oraz poznanie procedur i przepisów funkcjonujących w zakładzie pracy.

²² Kulińska Marta; Prośniewska Sylwia; Wójcik Przemysław „Doskonalenie zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych” [w:] Monitorowanie Plus. Badanie ukrytego potencjału lokalnego rynku pracy. ASM, Centrum Badań i Analiz Rynku Pracy; Kutno 2006; s. 184–185.

Źródło: Monitorowanie Plus, s. 184.

Na uwagę zasługuje fakt iż poznanie środowiska pracy oraz uzupełnienie wiedzy teoretycznej to zalety praktyk zawodowych, które dostrzegają uczniowie każdego z typów szkół. Najbardziej poznanie środowiska pracy – tj. uczestniczenia w „życiu wewnętrznym firmy” – docenili uczniowie technikum.

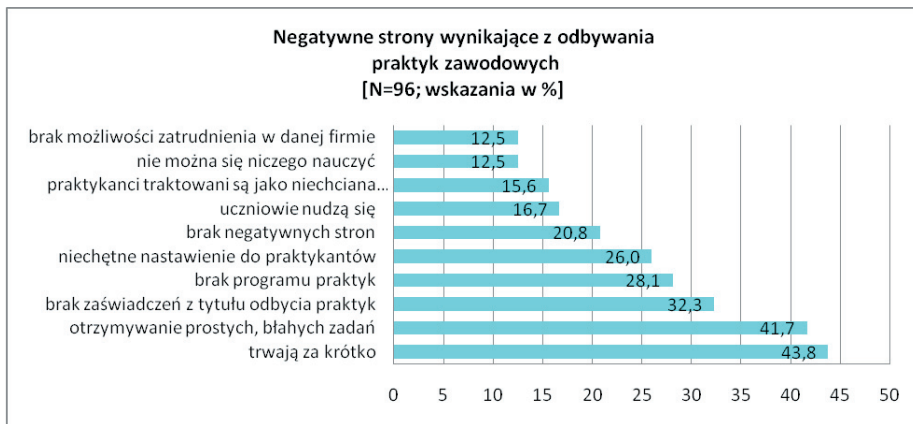
Tabela 8.:
Korzyści wynikające z odbywania praktyk zawodowych, a typ szkoły (wskazania w %).

	zasadnicza szkoła zawodowa N=37	liceum profilowane N=10	liceum techniczne N=28	technikum N=16
poznanie środowiska pracy	56,8	60,0	50,0	81,3
uzupełnienie wiedzy teoretycznej	45,9	60,0	46,4	50,0
szansa na zatrudnienie w firmie	48,6	50,0	28,6	50,0
poznanie procedur, przepisów	40,5	30,0	25,0	18,8
możliwość wpisania w "CV"	13,5	40,0	50,0	18,8
poznanie nowych ludzi	0,0	30,0	35,7	25,0
dotatkowe źródło dochodów	43,2	20,0	28,6	6,3
poznanie kultury organizacyjnej firmy	18,9	0,0	25,0	12,5
stanowią rozrywkę, odpoczynek	0,0	10,0	14,3	0,0
brak korzyści	18,9	0,0	3,6	12,5

Źródło: Monitorowanie Plus, s. 185.

Negatywną stroną praktyk jest przede wszystkim z byt krótki okres trwania – tak wskazało 43,8% respondentów, oraz brak zaświadczeń z ich odbycia – wg 32,3% ankietowanych, co wiąże się z wadami ich organizacji. Zdaniem 41,7% badanych na praktyce otrzymuje się proste, błahe zadania, natomiast wg 28,1% respondentów brak jest programów praktyk w ogóle. Ta druga grupa wad stanowi o mankamentach merytorycznych praktyk. Uczniowie zwracają uwagę na to, że są traktowani niechętnie bądź jako niechciani.

Rysunek 8.

Źródło: Monitorowanie Plus, s. 186.

Wśród ankietowanych jedynie uczniowie szkół zawodowych byli zadowoleni z odbycia praktyk zawodowych – tak odpowiedziało 40,5% respondentów. Uczniowie liceum profilowanego w wysokości 50% respondentów zwrócili uwagę na brak zaświadczeń wystawianych po zakończeniu praktyk. Ponad połowa uczniów liceum technicznego i technikum wskazało na zbyt krótki okres trwania praktyk – odpowiednio 53,6% i 68,8% ankietowanych oraz otrzymywanie prostych, błałych zadań – odpowiednio 57,1% i 56,3% badanych.

Tabela 9.: Negatywne strony wynikające z odbywania praktyk zawodowych, a typ szkoły (wskazania w %).

	Zasadnicza Szkoła Zawodowa N=37	Liceum Profilowane N=10	Liceum Techniczne N=28	Technikum N=16
trwają za krótko	29,7	30,0	53,6	68,8
otrzymywanie prostych, błahych zadań	29,7	30,0	57,1	56,3
brak zaświadczeń z tytułu odbycia praktyk	24,3	50,0	42,9	31,3
brak programu praktyk	24,3	30,0	35,7	25,0
niechętnie nastawienie do praktykantów	27,0	30,0	32,1	18,8
brak negatywnych stron	40,5	20,0	0,0	6,3
uczniowie nudzą się	10,8	0,0	21,4	12,5
praktykanci traktowani są jako niechciana konieczność	10,8	0,0	28,6	25,0
nie można się niczego nauczyć	10,8	10,0	7,1	25,0
brak możliwości zatrudnienia w danej firmie	27,0	10,7	32,1	12,5

Źródło: Monitorowanie Plus, s. 186.

W powyższym kontekście warto również powiedzieć o ocenie wszystkich dostępnych na rynku szkoleniach i kursach doształcających, w których ankietowani uczniowie mogli się wypowiedzieć co do ich wartości, oceniając je wg skali od 1 do 5, gdzie 1 – oznacza „bardzo małą korzyść”, natomiast 5 – „bardzo dużą korzyść”.

Najlepszą ocenę otrzymały kurs językowy – średnia 4,6; prawo jazdy – średnia 4,4; obsługa komputera – średnia 4,3; rozwój osobisty (autoprezentacja) – średnia 3,9. Pozostałe kursy stanowiły przeciętną wartość dla oceniających je uczniów.

Mocne i słabe strony absolwentów zasadniczych szkół zawodowych

Respondenci poproszeni o wymienienie czynników odpowiedzialnych za powodzenie absolwentów szkół zawodowych na rynku pracy wskazali na:

Mocne strony:

- kształcenie zawodowe to kształcenie wszechstronne pod kątem specyfiki funkcjonowania zakładu pracy,
- umiejętności nabyte w warsztacie pracodawcy najlepiej przygotowują do pełnienia funkcji pracowniczych.

Słabe strony

- niski poziom wiedzy matematycznej niezbędnej do obliczeń, słaba znajomość prawa pracy, nieznajomość procedur i przepisów związanych z funkcjonowaniem firmy oraz jej rozliczaniem księgowym i podatkowym;

- słaba motywacja do nauki i pracy²³.

Odpowiedzi nauczycieli przedmiotów kluczowych Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie pod kątem znajomości lokalnego i regionalnego rynku pracy oraz uwzględniania wiedzy o nim w pracy z uczniem zagregowano w poniższej tabeli 10.

²³ Jagodziński Wojciech; Kasprzak Sebastian; Maślankowska Joanna, Necel Ryszard; Słowikowska Natalia; Wojtkowiak Marcin; Raport z badań jakościowych przeprowadzonych w ramach projektu: „Wielkopolskie rzemiosło wobec instytucji rynku pracy” [w:] Wielkopolskie rzemiosło. Między tradycją a nowoczesnością, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej; Poznań 2008; s. 174–186.

Tabela 10.: Uwzględnianie wiedzy o rynku pracy w pracy z uczniem.

Opinie nauczycieli przedmiotu kluczowego	Silne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
Przedsiębiorczość	Szkoła organizuje Targi Pracy Edukacji i Wolontariatu, dzięki czemu uczniowie są zorientowani w bieżącej sytuacji związanej z potencjalnym zatrudnieniem. Uczniowie biorą udział w wycieczkach przedmiotowych do lokalnych zakładów pracy i mieszczących się w okolicy Kościana.	Brak zaangażowania uczniów w przygotowanie imprez związanych z ukazaniem sytuacji na rynku pracy.	Zakłady pracy umożliwiają poznanie procesów produkcyjnych w ramach obowiązujących przedmiotów nauczania. Instytucje, np. banki, wychodzą z propozycjami zorganizowania lekcji przedmiotowych na terenie szkoły.	Rosnące bezrobocie i upadek zakładów pracy kluczowych dla lokalnej gospodarki ogranicza możliwości zatrudnienia i powoduje spadek motywacji do nauki.
Technologie informacyjne	Szkoła zatrudnia doradcę zawodowego	Brak jest danych na temat potrzeb i prognoz rynku pracy	Uczniowie mają informacje o lokalnym i regionalnym rynku pracy – co daje możliwość odnalezienia się na rynku pracy.	Niedostosowanie programu nauczania do potrzeb rynku pracy
Matematyka	Absolwenci mają możliwość uzyskania zatrudnienia w zawodach technicznych oraz większe możliwości podjęcia pracy z dobrymi umiejętnościami matematycznymi.	Zbyt mała liczba godzin przeznaczona jest na ćwiczenie umiejętności kluczowych.	Uczeń posiada szansę na znalezienie lepszego zatrudnienia.	Brak środków dydaktycznych wspomagających proces nauczania.

Języki obce	<p>Działalność szkoły umożliwia lepsze rozeznanie na rynku pracy.</p> <p>Posługiwanie się językiem obcym zwiększa atrakcyjność absolwenta na rynku pracy.</p>	<p>Zbyt mała liczba godzin zajęć wpływa na osiągnięcia ucznia w zakresie kompetencji z języka obcego.</p> <p>Uczniowie posiadają zbyt niską świadomość odnośnie do konieczności nauki języka obcego celem wykorzystania go w pracy zawodowej.</p>	Dzięki zaangażowaniu szkoły uczeń ma szansę na znalezienie satysfakcjonującej pracy.	Brak odpowiednich narzędzi do języków obcych uniemożliwia skuteczne przekazywanie wiedzy.
-------------	---	---	--	---

Dzięki doradcy zawodowemu uczniowie mają możliwość wykształcenia umiejętności związanych z poszukiwaniem pracy, znają konkretne zawody ze strony praktycznej. Mają na bieżąco możliwość zapoznania się z gromadzonymi przez doradcę materiałami. Kościański rynek pracy jest ukształtowany pod kątem dużej liczby wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, co w pewien sposób zawęża możliwości znalezienia zatrudnienia. Zawodami, w których pracodawcy poszukują pracowników, są kowal, cieśla i dekarz. Specyfika rynku pracy wskazująca na monolityczność rynku pracy wskazuje jednoznacznie na samo zatrudnienie bądź konieczność poszukiwania pracy poza miejscem zamieszkania.

W roku 2008 został przeprowadzony wywiad telefoniczny z absolwentami Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie²⁴. Wyniki przeprowadzonego wywiadu pozwalają stwierdzić, że 54,5% absolwentów kontynuowało naukę, natomiast 8% pracuje i uczy się jednocześnie. Spośród ogółu absolwentów 35,2% podjęło pracę. Na 298 osób kończących naukę – 5 wyjechało za granicę.

Spośród absolwentów różnych typów szkół najwięcej, bo ponad 58,9% absolwentów liceum pobiera naukę, dalej 51,6% absolwentów technikum, 58,1 spośród kończących liceum profilowane oraz 51,9% absolwentów szkoły zasadniczej zawodowej.

Najczęściej pracę zgodną z kwalifikacjami podejmują absolwenci zasadniczej szkoły zawodowej – jest to 17,9%, natomiast w przypadku absolwentów technikum jest to tylko 6,7%. Zdecydowana większość absolwentów pracuje w kraju – 94,8% absolwentów. Około 10,3% byłych uczniów szkoły nie podjęło pracy i nie kontynu-

²⁴ Wywiad przeprowadził doradca zawodowy Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie, p. Alicja Kopienka, na próbie 80% absolwentów rocznika 2007/2008 spośród 298 absolwentów kończących liceum, technikum i zasadniczą szkołę zawodową.

uje dalszej nauki, nieco mniejszy odsetek, bo 8,1% to osoby pracujące zawodowo i podnoszące kwalifikacje w różnych typach szkół.

Tabela 11.: Losy absolwentów ZSP w Kościanie dla poszczególnych typów szkół. Dane z wywiadu telefonicznego z 80% absolwentów (tabela nie zawiera uczniów OHP).

Typ szkoły	Liceum	Liceum Profilowane	Technikum	Zasadnicza Szkoła Zawodowa
Liczba absolwentów ogółem	51	55	60	106
Kontynuuje naukę	30	32	31	55
Pracuje zgodnie z kwalifikacjami		3	4	19
Pracuje w kraju	7	18	19	26
Pracuje za granicą	6	21	21	43
Nie podjęli pracy	1		2	2
Uczy się i pracuje	14	2	6	6
	1	5	4	12

Źródło: Wywiad telefoniczny z absolwentami ZSP w Kościanie w roku 2008.

IV. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA I UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH

1. Prognozy demograficzne

W nadchodzącym roku 2011 planowany jest wzrost bezrobocia do 11,1%. Dynamika tych zmian nie będzie jednak tak znaczna, jak w latach 90. Przyczyną tego stanu rzeczy będzie większa stabilność gospodarcza.

Tabela 12.: Długookresowe prognozy bezrobocia i stopy bezrobocia w województwie wielkopolskim.

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych			Stopa bezrobocia w %		
	Prognoza	Wariant optymistyczny	Wariant pesymistyczny	Prognoza	Wariant optymistyczny	Wariant pesymistyczny
Koniec 2009	125,6	122,1	129,1	8,7	8	9,5
Koniec 2010	156,2	152,5	159,9	10,8	9,6	11,9
Koniec 2011	160,5	156,8	164,3	11,1	9,7	12,4
Koniec 2012	159,0	155,3	162,8	11,0	9,9	12,1
Koniec 2013	151,6	147,9	15,3	10,5	10	10,9

Źródło: Dynamika i kierunki zmian gospodarczych w województwie wielkopolskim... s. 207.

2. Współpraca szkoły z zakładami pracy

Szkoła współpracuje od wielu lat z kościańskimi zakładami pracy: przede wszystkim z „Metalchemem” i „Meprozetem”, organizując praktyki dla uczniów w zawodach metalowych. Również banki „PKO BP”, „BZ WBK SA”, „Bank Spółdzielczy”, „Kredyt-Bank”, biura rachunkowe, wielkopowierzchniowe obiekty handlowe przyjmują uczniów w zawodach: sprzedawca – magazynier, handlowiec, ekonomista. Kościańscy rzemieślnicy przyjmują do nauki młodocianych, kontynuując z dumą średniowieczne tradycje Kościana jako prężnego ośrodka rzemiosła.

Przykładem znaczącej roli warsztatów szkolnych w kształceniu na potrzeby rynku pracy jest wypowiedź jednego z przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w Kościanie, zrzeszonego w kościańskim Cechu Rzemiosł Różnych, który wskazuje na konieczność zmiany stosunku nauki teoretycznej do praktycznej:

„(...) To życie codzienne pokazuje, kto ma zatrudnienie. Zatrudnienie ma każdy instalator od instalacji rurowych po wszystkie przewody, zatrudnienie znajdują murarze, malarze, płytkarze, mechanicy samochodowi. Zawody, które rzeczywiście są zawodami rzemieślniczymi”.

Na pytanie, dlaczego uczniowie nie wybierają tych zawodów, w których jest szansa znalezienia pracy, pada następująca odpowiedź:

„Jest to wina całego systemu kształcenia, ponieważ jeśli tych klas nie ma zorganizowanych, zaproponowanych rok dwa przed utworzeniem takiej klasy, to ci ludzie nie mają dokąd pójść. Zakład rzemieślniczy jest w stanie zagwarantować tylko naukę praktyczną, teorii nie jesteśmy w stanie zagwarantować, potem tworzą się dodatkowe kursy, brak jest także tej pracy u podstaw”.

Pracodawca odnosi się również do kwestii przewagi absolwentów szkół zawodowych nad absolwentami innego typu szkół:

„Podstawą do odpowiedzi na pytanie powinna być sytuacja, z jaką spotkaliśmy się przed pięcioma laty, kiedy zmieniano u nas system edukacyjny. Wprowadzenie gimnazjów miało na celu wyselekcjonowanie grupy ludzi, którzy w cudzysłowie „nie nadają się do obróbki umysłowej”, oni mieli być ukierunkowani na kontynuowanie nauki w szkołach zawodowych i technikach, ale to wszystko padło. Wiem to z autopsji, bo w tym czasie akurat moje dzieci kończyły szkoły i było założenie wyselekcjonowania tej kadry wykształconej „zawodowo” i kadry wykształconej bardziej umysłowo. Gdzieś te drogi się pokrzyżowały i ta selekcja następuje tak, jak następowała kiedyś, raczej ambicje rodziny, ambicje danej osoby powodują, że idą do liceum, aczkolwiek szkoły zawodowe i licea zawodowe są okupowane przez tych, którym szło gorzej, którzy mają mniej tych punktów gwarantujących dostanie się do liceum ogólnokształcącego. I tu ta selekcja nie jest przeprowadzana w sposób natu-

ralny, bo punktacja nie odpowiada wiadomością i przystosowaniu do życia, dlatego porównując LO i szkoły zawodowe, chodzi bardziej o zdobycie papieru, o możliwość dalszej nauki na studiach, o kontynuowanie nauki, aby nie być osobą bezrobotną, a garstce ludzi zależy na zdobyciu konkretnego zawodu”²⁵.

3. Działalność szkoły na rzecz przygotowania uczniów do funkcjonowania w zmieniających się realiach rynku pracy

Wśród rozmaitych narzędzi stosowanych przez powiat kościański i ZSP w Kościanie są programy stypendialne, instrumenty aktywizacji zawodowej uczniów i absolwentów w formie: ośrodka karier, targów pracy, zajęcia pozalekcyjne, modernizacja oferty kształcenia poprzez modyfikację programów nauczania i wprowadzanie nowych kierunków do oferty szkoły. Dzięki doskonałej współpracy z organem prowadzącym – Starostwem Powiatowym w Kościanie – ZSP w Kościanie skutecznie pozyskuje środki finansowe z Unii Europejskiej. Dzięki zaangażowaniu środków finansowych „Phare” i Europejskiego Funduszu Społecznego zrealizowano wiele inicjatyw. Poniżej przedstawiono w porządku chronologicznym realizowane od roku 2004 przedsięwzięcia przygotowujące uczniów i absolwentów szkoły do wejścia na rynek pracy.

Stypendia powiatu kościańskiego

Organem prowadzącym Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych jest Starostwo Powiatowe w Kościanie. Powiat kościański od początku istnienia ustawowo realizuje zadania z zakresu edukacji publicznej²⁶. Do najważniejszych należy wyliczyć programy stypendialne dla młodzieży uczącej się. Uczniowi przysługuje prawo do pomocy materialnej ze środków przeznaczonych na ten cel w budżecie właściwej jednostki samorządu terytorialnego. Pomoc materialna jest udzielana uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, a także wspierania edukacji uczniów zdolnych. Pomoc materialna ma charakter socjalny albo motywacyjny. Od 2002 roku przyznawane są roczne stypendia starosty kościańskiego dla uczniów i studentów mieszkających w powiecie, które otrzymuje 25 uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz 10 studentów, z wysokimi wynikami w nauce. Doświadczenie w realizacji przedsięwzięć edukacyjnych z wykorzystaniem metodyki projektu potwierdzają udzielane przez powiat kościański od roku szkolnego

²⁵ Wywiad z przedstawicielem firmy budowlanej prowadzącej działalność gospodarczą w Kościanie przeprowadzony w ramach projektu „Wielkopolskie rzemiosło wobec instytucji rynku pracy”. Wykorzystany materiał stanowi własność firmy Doradztwo Społeczne i Gospodarcze.

²⁶ Ustawa o samorządzie powiatowym z 05.06.1998; Dz.U. 2001.142.1592 z późn. zmianami; Art. 4; ust. 1. pkt. 1.

i akademickiego 2004/2005 do roku 2006/2007 stypendia w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004–2006, współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Budżetu Państwa. Prace nad przygotowaniem wniosków o dofinansowanie projektów z Europejskiego Funduszu Społecznego przygotowywali pracownicy Wydziału Oświaty i Spraw Społecznych oraz pracownicy Biura do Spraw Integracji Europejskiej Starostwa Powiatowego w Kościanie. Stypendia przeznaczono dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych prowadzonych przez powiat kościański oraz studentów, mieszkańców powiatu, w trudnej sytuacji materialnej. Powiat zrealizował z powodzeniem 6 projektów o łącznej wartości: 975 270,00 zł., dzięki którym stypendium z EFS przyznano 501 uczniom i 120 studentom.

W marcu 2006 r. uruchomiono stypendium za wyniki w nauce i osiągnięcia sportowe przyznawane na podstawie ustawy o systemie oświaty. Stypendium otrzymało 105 uczniów. Z kolei stypendium za osiągnięcia naukowe i artystyczne dzieci i młodzieży wręczono w roku szkolnym 2005/2006 czterem uczniom i jednemu studentowi z powiatu kościańskiego, a w roku 2006/2007 jednemu studentowi. Od 2000 roku powiat współpracuje ze Stowarzyszeniem Oświatowym im. Dezyderygo Chłapowskiego w Kościanie, które przyznaje stypendia uzdolnionej młodzieży znajdującej się w trudnej sytuacji materialnej. W celu przeciwdziałania przedwczesnemu „wypadaniu” uczniów z systemu edukacji powiat kościański w roku szkolnym 2003/2004 przejął od gmin zadanie publiczne polegające na założeniu i prowadzeniu gimnazjum przysposabiającego do pracy dla uczniów, którzy ukończyli 15 lat i nie rokowali nadziei na ukończenie gimnazjum w normalnym trybie. Inicjatywa funkcjonuje obecnie jako gimnazjum dla dorosłych. Od września do grudnia 2007 roku w szkołach prowadzonych przez powiat kościański realizowano 102 godziny tygodniowo zajęć pozalekcyjnych ze środków własnych oraz pozyskanych z konkursu ogłoszonego przez Wojewodę Wielkopolskiego w ramach Rządowego programu wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży w 2007 r. „Aktywizacja jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych”. Na zrealizowane zadanie przeznaczono środki finansowe w wysokości 61 198,40 zł.²⁷

Z wywiadu, jaki przeprowadzono z pracownikami Wydziału Oświaty Starostwa Powiatowego w Kościanie w 2007 r.,²⁸ wynika, iż na lokalnym – kościańskim rynku pracy zaczyna brakować ludzi z wykształceniem zawodowym, co spowodowane jest niskim wynagrodzeniem tych ludzi. Specjaliści w konkretnym fachu wyjeżdżają

²⁷ Informacja pochodzi z Wydziału Oświaty i Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Kościanie.

²⁸ Informacja na podstawie transkrypcji wywiadu z pracownikami Wydziału Oświaty i Spraw Społecznych przeprowadzonego w ramach projektu „Wielkopolskie rzemiosło wobec instytucji rynku pracy”. Wykorzystany materiał stanowi własność firmy Doradztwo Społeczne i Gospodarcze.

z kraju, co spowodowało brak kadr. Szczególnie jest to widoczne np. w zawodach budowlanych, gdzie brakuje ślusarzy i pracowników związanych z budownictwem. Zadaniem powiatu stało się więc takie dopasowanie oferty edukacyjnej, która byłaby odzwierciedleniem zapotrzebowania lokalnego rynku pracy. Formą diagnozy potrzeb uczniów w tym zakresie stają się ankiety prowadzone przez szkoły, już na poziomie gimnazjum, gdzie składana oferta edukacyjna przedstawiana jest młodzieży. Na podstawie ścisłej współpracy władz lokalnych z przedsiębiorstwami i zakładami powiat zdobywa informacje, jakiego rodzaju specjaliści są potrzebni, i tę wiedzę przekazuje dalej uczniom. Dyrektorzy szkół w porozumieniu z organem prowadzącym, czyli władzami powiatu, kształtują ofertę edukacyjną na kolejne lata. Dyrektor szkoły zasięga opinii kuratora oświaty. Ostateczny udział w wyborze szkoły przypada jednak rodzicom. Na posiedzeniach Zarządu Powiatu czy na sesjach Rady Powiatu następuje wymiana myśli pomiędzy władzami powiatowymi, rzemieślnikami i mniejszymi przedsiębiorcami. Ta współpraca ma przede wszystkim na celu zebranie informacji, jakie są oczekiwania, jakie są potrzeby tych pracodawców. W rezultacie takiego przepływu wiedzy tworzy się ofertę edukacji zawodowej młodzieży. Polityka oświatowa państwa, mówiąca o tym, że 70% młodzieży miało mieć wykształcenie na poziomie szkoły średniej, ulega odwróceniu. Brak rzemieślników widoczny na rynku skłania młodzież ku kształceniu zawodowemu. Władze powiatu podejmują decyzję o prowadzeniu oddziału liczącego 15–20 osób, biorąc pod uwagę konkretny zawód.

Pracownia CAD – Kościańska Platforma Informatyczna

Rezultatem dogłębnych analiz rynku pracy i sygnałów lokalnych pracodawców jest podjęcie przez Zarząd Powiatu Kościańskiego decyzji o uruchomieniu od września 2009 r. nowego czteroletniego technikum budowlanego w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie. Dyrekcja szkoły prowadzi obecnie rozmowy z kilkoma pracodawcami, którzy zadeklarowali chęć przyjęcia uczniów na praktyki.

Wśród ważnych inicjatyw zrealizowanych przez samorząd powiatowy w dziedzinie rozwoju infrastruktury oświatowej Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie należy wymienić przede wszystkim projekt zrealizowany z udziałem środków finansowych przedakcesyjnego programu PHARE Spójność Społeczna i Gospodarcza. W 2004 roku Konsorcjum Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu, przy współudziale Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości i firmy doradczej DGA SA rozstrzygnęło konkurs „Połączenie wykształcenia z potrzebami lokalnego rynku pracy”. Na inicjatywę odpowiedziało partnerstwo zawiązane w składzie: Starostwo Powiatowe w Kościanie, Powiatowy Urząd Pracy w Kościanie, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Nietążko-

wie²⁹ oraz Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości w Kościanie. Partnerstwo tych podmiotów zostało wyróżnione za doskonałą znajomość potrzeb rynku pracy i w efekcie otrzymało dofinansowanie w kwocie 17 299 euro na realizację zadania „Pracownia C A D – Kości@ńska Platforma Informatyczna”. Projekt uplasował się jako trzeci w czołówce projektów, które składały urzędy i placówki doskonalenia zawodowego z Wielkopolski. Dzięki projektowi zakupiono 15 komputerów z oprogramowaniem Auto-Cad do trójwymiarowego projektowania w zawodach technicznych. Starostwo Powiatowe z własnych środków pochodzących z budżetu wyremontowało pomieszczenie po zlikwidowanej pracowni krawieckiej Warsztatów Szkolnych Zespołu Szkół, mieszczących się przy ul. Młyńskiej w Kościanie³⁰.

Powiatowy Ośrodek Karier

W roku 2005 powiat odpowiadając na potrzeby lokalnego rynku, złożył wniosek o dofinansowanie projektu „Powiatowy Ośrodek Karier w Kościanie”, który został zrealizowany w miesiącach marzec–maj. Przedsięwzięcie o wartości 151 064,00 zł sfinansowano ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Pracy. Dzięki projektowi wsparcie uzyskało 60 bezrobotnych młodych ludzi, w tym absolwentów ZSP w Kościanie w wieku do 25 lat, pozostających bez pracy przez okres do 24 miesięcy w rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy w Kościanie. Wśród uczestników projektu 10 osób zadeklarowało założenie działalności gospodarczej. Udział pedagoga, psychologa i doradcy zawodowego rekrutujących się z kadry dydaktycznej szkoły przy ul. Wielichowskiej umożliwiło nakreślenie indywidualnego planu kariery zawodowej dla każdego z odbiorców pomocy. Rezultatem kompleksowego wsparcia doradczego było zdiagnozowanie potrzeb uczestników programu w zakresie kwalifikacyjnych kursów zawodowych. Osoby zamierzające otworzyć własną działalność gospodarczą skorzystało z pomocy pracowników Ośrodka Wspierania Przedsiębiorczości w Kościanie, który był organizatorem kursu „Pierwszy krok w biznesie”. Kursy kwalifikacyjne w jakich uczestniczyli młodzi bezrobotni to projektowanie graficzne z udziałem programu Auto-Cad oraz Corel Draw, obsługa komputera i kas fiskalnych, szkolenie z zakresu systemu „dobrej praktyki i higieny wytwarzania” – GHP/GMP oraz systemu kontroli i higieny wytwarzania: HACCP. Kilku kursantów wzięło udział w kursie obsługi wózka jezdniowego i kursie umiejętności posługiwania się komputerowym programem magazynowania. Przeszkolono także spawaczy elektrodą w osłonie gazów metodami MAG i TIG w bazie dydaktycznej Warsztatów szkolnych z wykorzystaniem maszyn i urządzeń stanowiących ich wyposażenie.

²⁹ Prowadzony przez powiat kościański.

³⁰ Biuletyn Europejski Starostwa Powiatowego w Kościanie; nr 1; Jesień 2005, s. 2,

Każdy z kursantów – spawaczy otrzymał świadectwo uprawniające do spawania na terenie Unii Europejskiej. Projekt promowała strona internetowa pod adresem: <http://www.pok-koscian.ires.pl>, gdzie absolwenci szkoły poszukujący pracy mogli się zarejestrować zamieszczając swoją ofertę pracy³¹.

Powiatowy Ośrodek Karier w Kościanie przyniósł wymierne efekty w postaci aktywizowania 33 osób, spośród których 30 znalazło zatrudnienie, a 3 osoby rozpoczęły działalność gospodarczą. Z informacji Powiatowego Urzędu Pracy w Kościanie wynika, iż młodzi ludzie znaleźli zatrudnienie jako sprzedawcy, pracownicy biurowi, spawacze, monterzy i operatorzy wózków jezdniowych. Wysoka efektywność projektu na poziomie 55% stanowi duży sukces w działaniach powiatu na rzecz promocji absolwentów Szkoły na rynku pracy³².

Szkolny Ośrodek Karier

Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty zobowiązuje placówki oświatowe do przygotowania uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia. Na mocy tego aktu prawnego w 2006 roku w ZSP w Kościanie został utworzony Szkolny Ośrodek Kariery. Pani Alicja Kopienka jest szkolnym doradcą zawodowym i prowadzi konsultacje w zakresie indywidualnym oraz w formie warsztatów konsultacje przygotowania młodzieży do trafnego wyboru zawodu i drogi dalszego kształcenia; radzenia sobie w trudnych sytuacjach – przygotowania do roli pracownika; rozbudzania aspiracji zawodowych, motywacji do działania. Szkolny doradca zawodowy przygotowuje także rodziców do efektywnego wspierania dzieci w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych. Pomoc doradcza obejmuje: uczniów, rodziców, absolwentów szkoły. W SzOK-u prowadzone są działania w zakresie: rozwijania umiejętności, planowania własnej ścieżki edukacyjnej, planowania własnego rozwoju zawodowego, poszukiwania pracy, przygotowania: odpowiedzi na ofertę, CV, podanie o pracę itp. udostępniania zgromadzonych zasobów informacji edukacyjno-zawodowych; udostępniania informacji istniejącej w sieci Internet: dotyczących pracy, szukanie ofert pracy, udostępnianie informacji z zakresu prawa pracy i poradnictwa zawodowego, podnoszenia kwalifikacji, edukacyjnej (szkoły, kursy).

SzOK daje możliwość spotkania się z pracodawcami, młodzież może poznać konkretne środowisko pracy i wymagania stawiane przez zawód lub stanowisko pracy dla kandydata ubiegającego się o zatrudnienie. Organizowanych jest także dużo wyjazdów na uczelnie wyższe, gdzie młodzież ma możliwość poznania specyfiki konkretnych kierunków studiów.

³¹ Tamże, s. 3

³² Biuletyn Europejski Starostwa Powiatowego w Kościanie; nr 2; wiosna–lato 2006, s. 1.

Certyfikaty Szkoły

Szkoła w czerwcu 2007 roku przystąpiła do realizacji **Programu Certyfikat Jakości „Szkoła Przedsiębiorczości”**, a w styczniu 2008 roku otrzymała Nominację do Certyfikatu. Została dostrzeżona za dbałość o jakość nauczania i wychowania w obszarze szeroko rozumianej edukacji ekonomicznej. W tym przypadku szkoła rozumiana jest jako cała społeczność szkolna – zarówno uczniowie, jak i nauczyciele. Projekt ma jednak znacznie szerszy zasięg, zakłada bowiem włączenie w działania rodziców uczniów oraz szeroko pojętego środowiska lokalnego, ze szczególnym uwzględnieniem biznesowego. Program daje możliwość promocji nauczania przedsiębiorczości jako istotnego wskaźnika jakości pracy szkoły, podniesienie jakości nauczania i kultury przedsiębiorczości w szkołach, promocję programów i przedsięwzięć z zakresu przedsiębiorczości i edukacji ekonomicznej realizowanej w szkołach. Program ma charakter ogólnopolski i realizowany jest w czterech obszarach: 1. Przygotowania do rynku pracy, 2. Gospodarowania finansami, 3. Współpracy ze środowiskiem i 4. Zastosowania wiedzy ekonomicznej³³.

22 kwietnia 2008 r. odbyła się gala nadania Certyfikatów Jakości „Szkoła Przedsiębiorczości”, organizowana przez Fundację Młodzieżowej Przedsiębiorczości wraz z Ministerstwem Edukacji Narodowej, Komisją Nadzoru Finansowego, Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości, Fundacją Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych oraz Centralnym Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli, podczas której Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych otrzymał Certyfikat Jakości „Szkoła Przedsiębiorczości”.

Dzięki inicjatywie dyrektora, doradcy zawodowego oraz pedagoga szkolnego po raz kolejny 3 marca 2010 roku odbyły się Targi Edukacji, Pracy i Wolontariatu – Drzwi Otwarte. Celem targów było zaprezentowanie szerokiej oferty edukacyjnej szkoły, a tym samym zachęcenie gimnazjalistów do podjęcia nauki w ZSP, ponadto przekazanie absolwentom szkoły informacji o kierunkach dalszego kształcenia, możliwościach podnoszenia kwalifikacji zawodowych, zdobywaniu nowych umiejętności, zmianie zawodu, przyuczeniu do zawodu, i poszukiwaniu pracy.

Mury szkoły odwiedzili kościkańscy gimnazjaliści, a także uczniowie okolicznych szkół. W targach uczestniczyli przedstawiciele instytucji, takich jak Powiatowy Urząd Pracy w Kościanie, Młodzieżowe Biuro Pracy w Kościanie, Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości, Prywatne Centrum Edukacji, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, Mobilne Centrum Informacji, Medyczne Studium Zawodowe, Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu, Wyższa Szkoła Bankowa, Politechnika Poznańska,

³³ Strona internetowa <http://www.junior.org.pl/sp/index.php?r1=1&r2=0> [2009.04.02].

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Wyższa Szkoła Humanistyczna w Lesznie, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Lesznie, Komenda Powiatowa Policji w Kościanie. Nie zabrakło pracodawców eksponujących swoje oferty Wśród pracodawców znaleźli się: SOLAR Gierłachowo, ECO – INSTAL Kościan, ARiMR Kościan, FIELD RESEARCH SUPPORT Kościan, Bajstok Przemysław Zakład Kartograficzno-Geodezyjny, P.PH.U. KREACJA Maria Kosz, Mosina, P.W. Walenciak Kiełczewo. W ubiegłych latach swoje oferty prezentowali: Aasadena Śmigiel, Cukiernia Tycner, Gril Bar, Meprozet Kościan SA, Metalchem Kościan, Metchem, Nenufar, SPA w Śmiglu. Targi, jak co roku, cieszyły się dużym zainteresowaniem wśród uczniów.

„Dziś nauka – jutro praca – czyli jak osiągnąć sukces. Zajęcia pozalekcyjne rozwijające kompetencje kluczowe uczniów szkół zawodowych prowadzonych przez powiat kościański” – projekt rozwoju kompetencji kluczowych uczniów.

Od lutego 2010 r. ZSP w Kościanie jest organizatorem zajęć pozalekcyjnych finansowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach; Działanie 9.2 Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego. Projekt zakłada organizację zajęć pozalekcyjnych na bazie autorskich programów nauczycieli ZSP w Kościanie. W ramach przedsięwzięcia od marca 2010 do czerwca 2011 odbywać się będą zajęcia: z języka niemieckiego, języka angielskiego, matematyki, zajęcia z praktycznego stosowania programów finansowo-księgowych, zajęcia poszerzające wiedzę ekonomiczną niezbędną do prowadzenia działalności gospodarczej oraz zajęcia poszerzające wiedzę techniczną, przygotowujące do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. W ramach projektu zakupiony zostanie niezbędny dla przeprowadzenia zajęć sprzęt: 1 drukarka fiskalna, 3 wagi elektroniczne, 3 metkownicy dwurzędowe, 3 regały sprzedażowe, 3 lady sprzedażowe oraz gry i filmy edukacyjne – 36 pozycji. W ramach projektu przewidziane jest również zorganizowanie warsztatów z organizacji i funkcjonowania działalności gospodarczej „Własna firma sposobem na ciekawe życie”.

„Miniprzedsiębiorstwo”. Pracownia symulacyjna dla uczniów Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościanie.

Projekt jest koncepcją mającą na celu uruchomienie pracowni, która będzie służyła uczniom klas kształcących się m.in. w zawodach: technik ekonomista, technik mechanik, sprzedawca, kucharz małej gastronomii, monter instalacji i urządzeń sanitarnych. Celem projektu jest rozbudowa praktycznych form nauczania z wykorzystaniem pracodawców włączonych w proces przekazywania wiedzy w formie warszta-

tów. W ramach projektu nastąpiłaby modernizacja sali wyznaczonej przez dyrektora wraz z niezbędnymi pracami budowlanymi: wymianą okien, drzwi, malowaniem oraz zmianą podłogi. Następnie projekt przewiduje wymianę instalacji elektrycznej i montaż sieci komputerowej. Tak przygotowana sala zostałaby wzbogacona o nowy sprzęt: komputerów stanowiskowych, drukarkę fiskalną, projektor multimedialny wraz z ekranem zwijanym, 3 kasy fiskalne, 3 wagi elektroniczne, 3 metkownice, oprogramowanie komputerowe – pakiet biurowy Microsoft Windows Office wersja edukacyjna 2007 (6 licencji), telewizor LCD i skanery kodowe. Podczas zajęć warsztatowych wykorzystywane byłyby również zakupione krzesła obrotowe w liczbie 16 szt.; 3 regały sprzedażowe, 3 lady sprzedażowe, foldery reklamowe, ulotki bandery informacyjne oraz wizytówki.

Projekt częściowo zostanie zrealizowany – jego koncepcja stała się podstawą pomysłu organizacji zajęć pozalekcyjnych w ramach projektu realizowanego przez Szkołę od marca 2010 r. pod nazwą „Dziś nauka – jutro praca – czyli jak osiągnąć sukces. Zajęcia pozalekcyjne rozwijające kompetencje kluczowe uczniów szkół zawodowych prowadzonych przez powiat kościański”.

V. WNIOSKI I REKOMENDACJE

1. Programy nauczania przygotowywane przez nauczycieli powinny uwzględniać współpracę z pracodawcami odnośnie do treści programowych. Ważna jest identyfikacja konkretnych umiejętności zawodowych, wynikających z zapotrzebowania na dane specjalności, w których zatrudnia pracodawca. Konieczne jest zatem wprowadzenie stałego monitoringu zawodów i specjalności pod kątem wymagań pracodawców co do kompetencji kluczowych i zawodowych uczniów, tak aby programy nauczania opracowywane przez nauczycieli uwzględniały oczekiwania rynku pracy.
2. Problemy nauczycieli w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych wynikają w głównej mierze z niedostosowania podstawy programowej do kształcenia z oczekiwaniami pracodawców. Modyfikacja programów kształcenia będących autorskimi opracowaniami nauczycieli przedmiotów zawodowych jest szansą na uwzględnienie tej wiedzy w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych lub programach zajęć szkolnych prowadzonych przez nauczycieli.
3. Kompetencje kluczowe są doskonale zidentyfikowane przez nauczycieli w zakresie prowadzonych lekcji. W stosunku do wszystkich przedmiotów zawodowych

istnieje zapotrzebowanie w sprzęt, który umożliwi realizację programu z udziałem technik multimedialnych. Warto jest na tym etapie pomyśleć o przygotowaniu przez ucznia zadania metodą projektu w formie prezentacji multimedialnej. Jest to doskonały sposób na połączenie autoprezentacji i „obrony” własnego pomysłu w połączeniu z umiejętnościami informatycznymi.

4. Zajęcia z przedsiębiorczości powinny uwzględniać symulacje procesów gospodarczych z udziałem narzędzi powszechnie stosowanych w obsłudze klienta – kas fiskalnych, metkownic, lad i ekspozycji. Dzięki warsztatowej metodzie ćwiczenia umiejętności uczeń nabytej kompetencji w posługiwaniu się typowymi urządzeniami stosowanym we własnej działalności gospodarczej. Zajęcia praktyczne powinny uwzględniać także wypełnianie i przygotowywanie dokumentacji fiskalnej oraz warsztaty z pisania biznesplanu.
5. Zajęcia z technologii informatycznej wymagają wyposażenia w specjalistyczne oprogramowanie do mechaniki oraz grafiki komputerowej. Umiejętność ich obsługi będzie podstawą w stworzeniu i obronie projektu przez ucznia.
6. Matematyka wykorzystuje jako narzędzie tablice multimedialne. Sposobem na przekonanie ucznia, że jest to przedmiot łatwy i możliwy do opanowania jest korzystanie z nowoczesnych metod cyfrowych.
7. Podstawą kształcenia języka obcego jest rozumienie tekstu czytanego, słuchanego oraz umiejętność redagowania poprawnych pism i opracowań. Nie jest to możliwe bez prenumeraty czasopism, dzięki którym uczniowie poznają język stosowany w życiu codziennym z zachowaniem skrótów myślowych, bądź wyrażań idiomatycznych. Konieczne jest dla stworzenia nowoczesnego programu kształcenia w zawodzie zakup wydawnictw multimedialnych i drukowanych uwzględniających żargon stosowany w specjalnościach zawodowych, w których kształci szkoła. Jest to doskonałe uzupełnienie typowych narzędzi, jak ogólne podręczniki do nauki języka obcego i kompetencji kluczowych w zakresie porozumiewania się w sytuacjach typowych z życia codziennego w języku obcym.